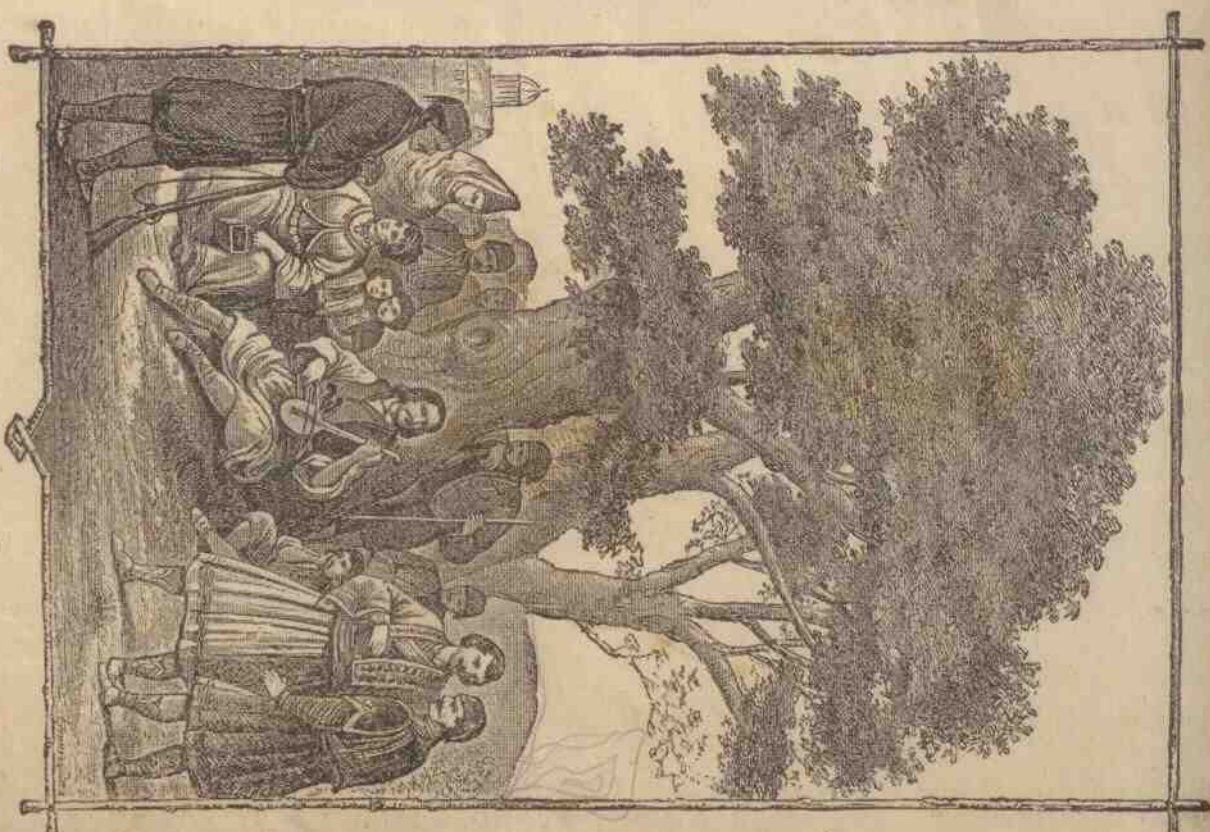

Угитави мѡѡа
Угитовр аге и
Хергасѡѡага

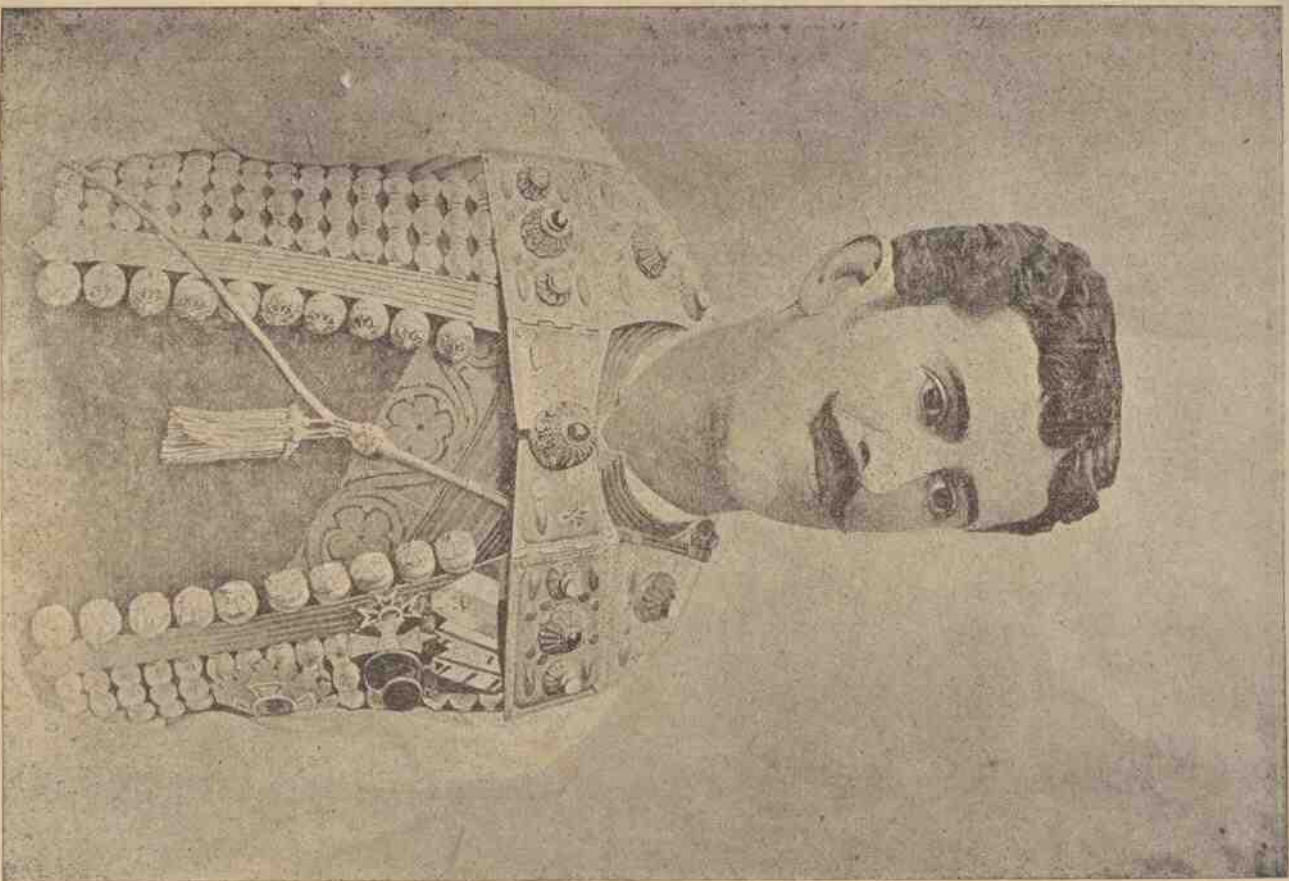
ПОД столетним растом седи Гуслар стари.
Прошлост враћа, душе крепи, срца жари.
Хај што Србин још се држи, крај свих зала
Песма га је одржала, њојзи фала!

Њег. Краљ. Вис. витешки кнез Црне Горе, брда и приморја
НИКОЛА I. влада од 1860.

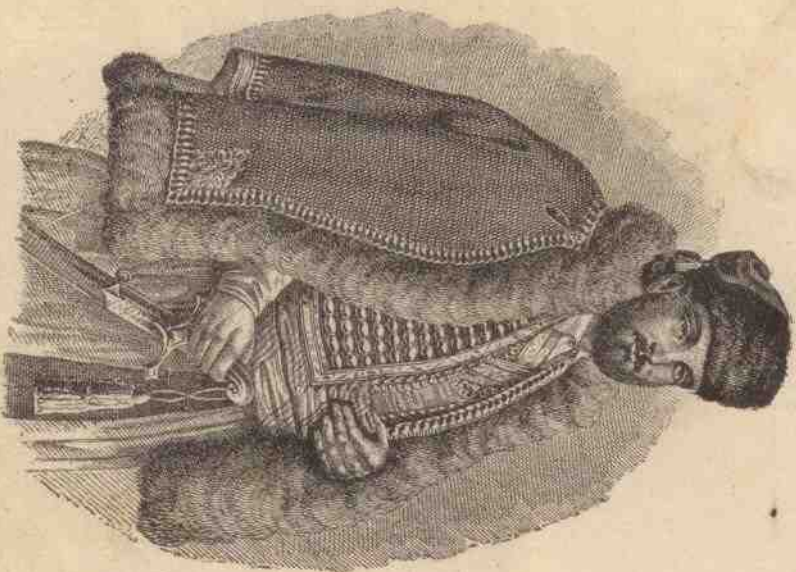
Њ. краљ Вис КНЕГИЊА МИЛЕНА,
верна љуба витешког Господара Кнеза Николе I.

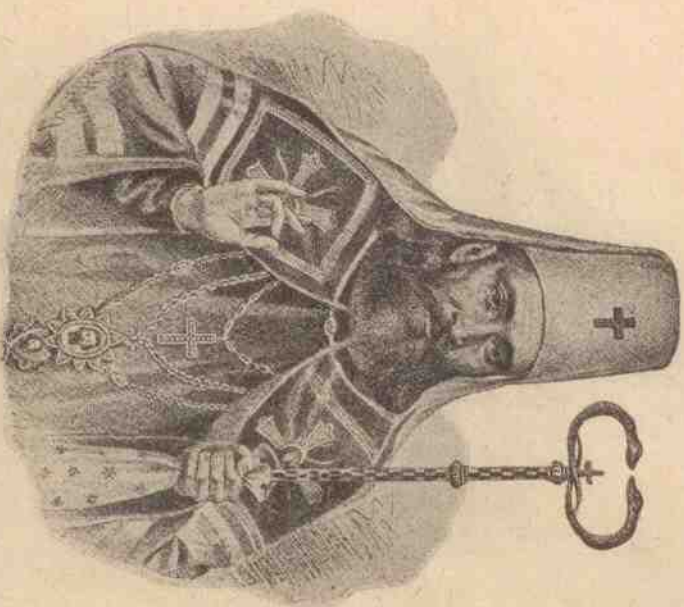
Н. В. Данило Петровић-Његош црногорски престолонаследник.

Н. В. Велики војвода Мирко Петровић-Његош.

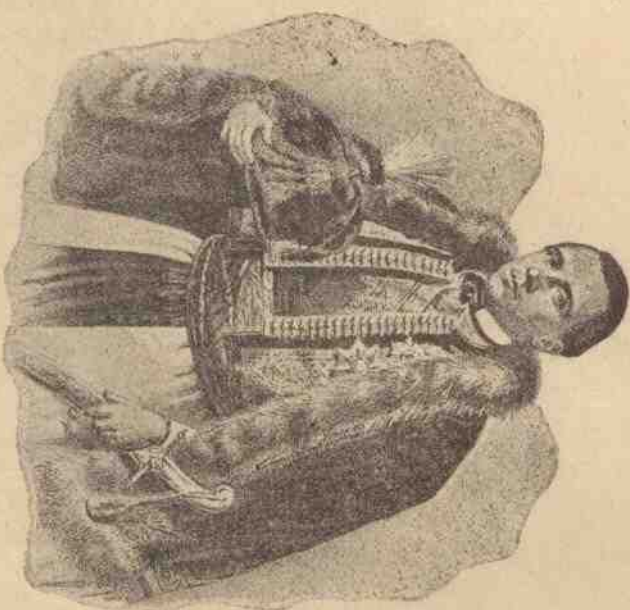
Данило Петровић-Његош,
владика и владар црногорски од 1697—1735.

Петар Петровић-Његош, Св. Петар
владика и владар црногорски од 1782—1830.

Петар II. Петровић Његош, владика Раде,
велики песник, владао од 1830—1851.

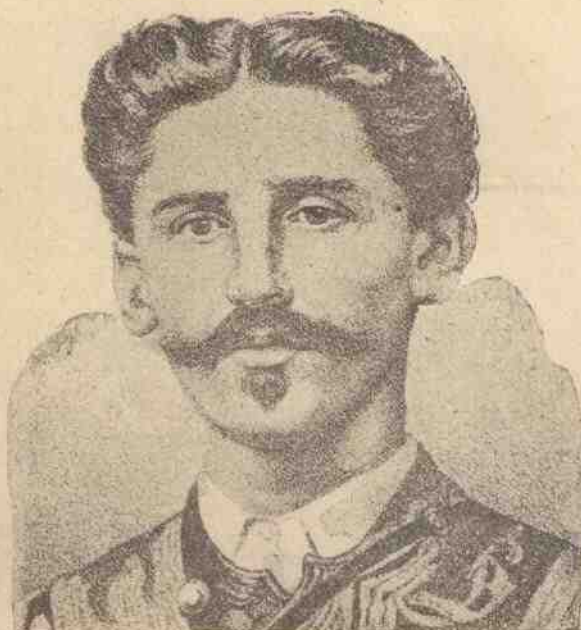

Данило Петровић-Његош,
први кнез црногорски владао од 1851—1860.

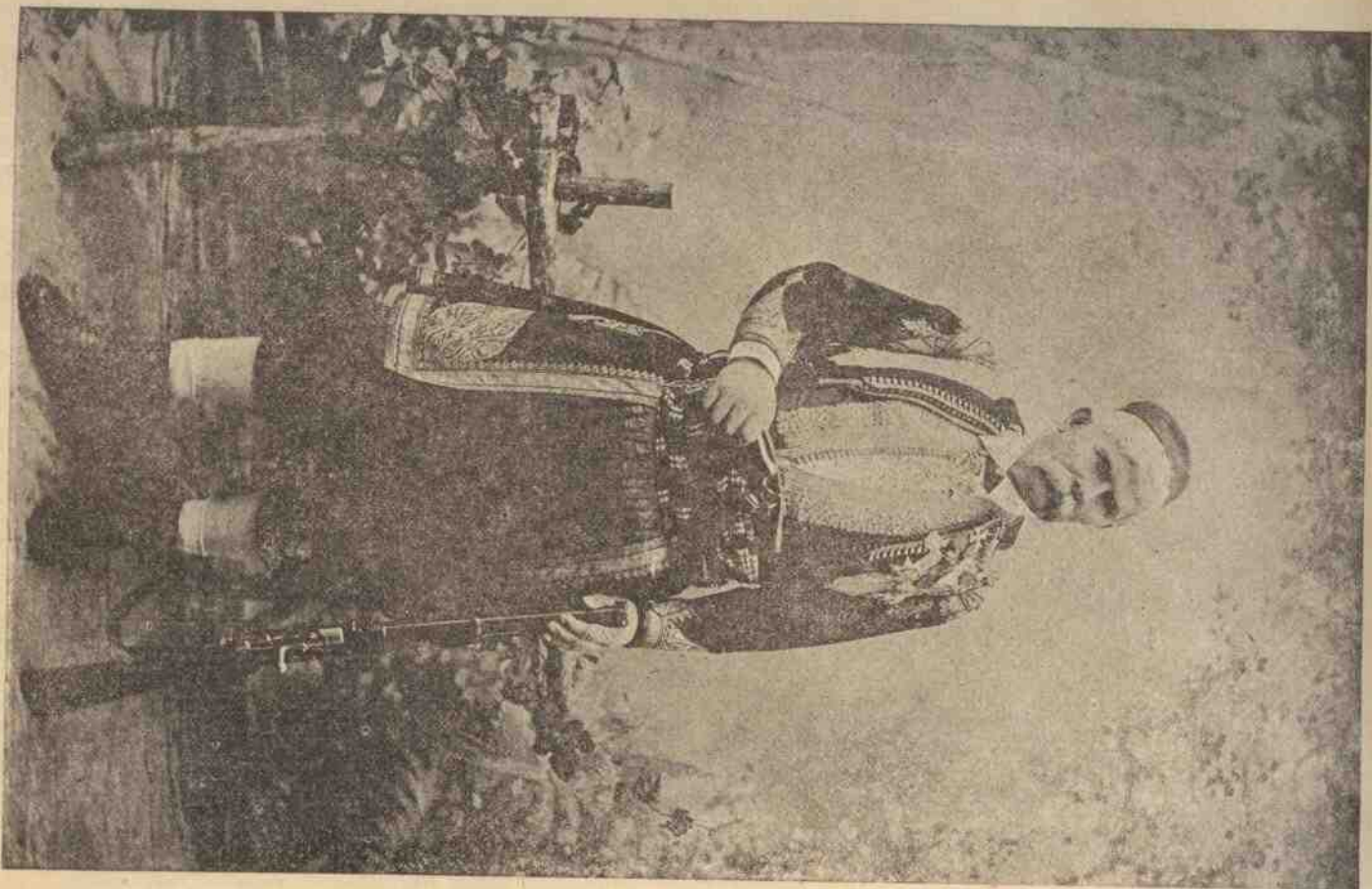
† Мирко Петровић-Његош, велики војвода и јунак црногорски
отац Њ. кр. В. Кнеза Николе I.

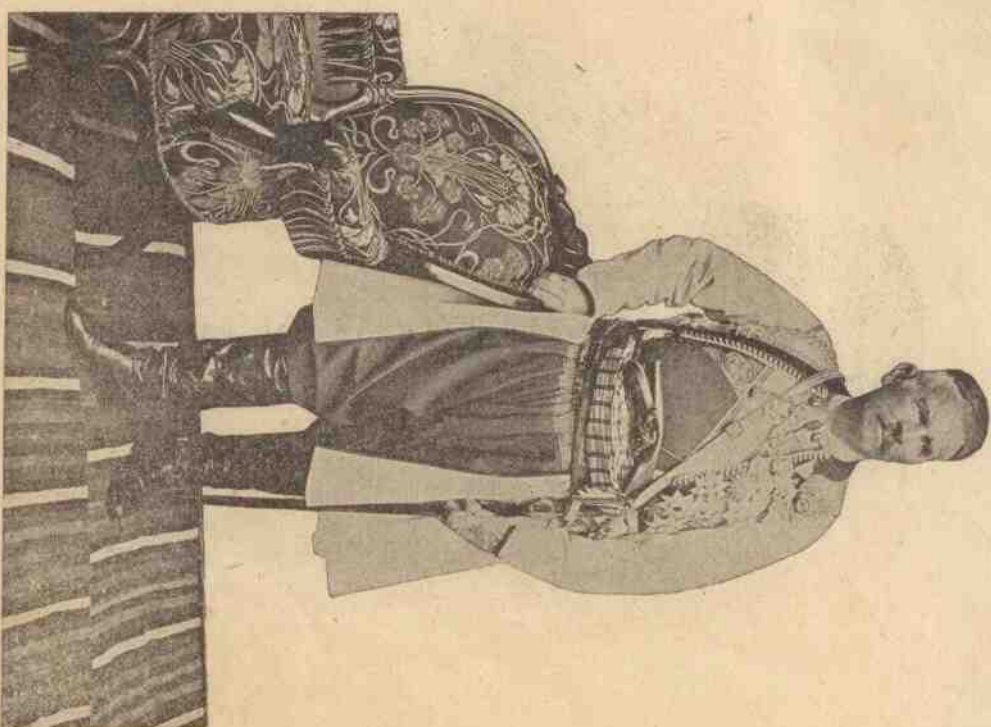
† Петар Вукотић, војвода и велики јунак
црногорски, отац Њ. кр. В. кнегиње Милене.

Божо Петровић-Његош,
војвода, јунак и министар црногорски.

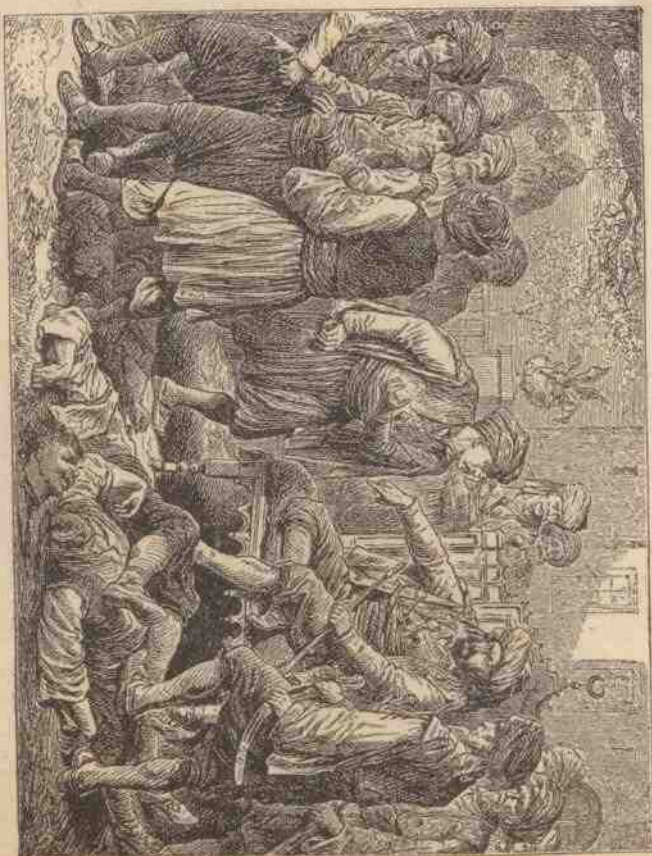
† Марко Миљанов, највећи јунак и четовођа црногорски,
војвода Куча-Дрекаловића.

Мија Паменац,
војвода, велики јунак и министар црногорски.

† Новица Церовић, највећи јунак црногорски,
који је убио силног Смајил-агу Ченгијића.

Аговане силног Смајил-аге Ченгијића, сеца херцеговачке
српске сиротиње раје.

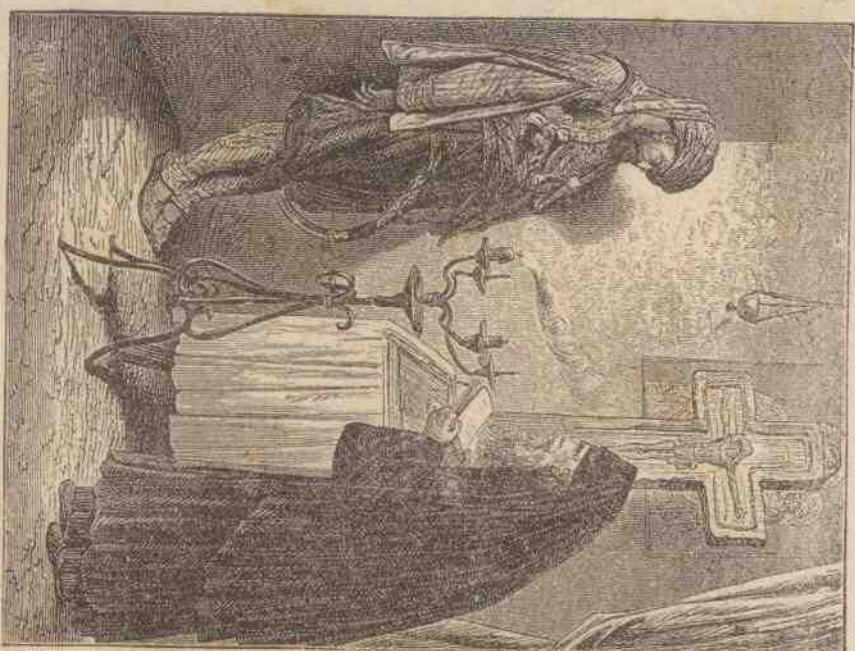
Новица Церовић, склања се у Црну Гору
од зулума Смајил-аге Ченгића.

Крштење, силом потурченог Црногорца.

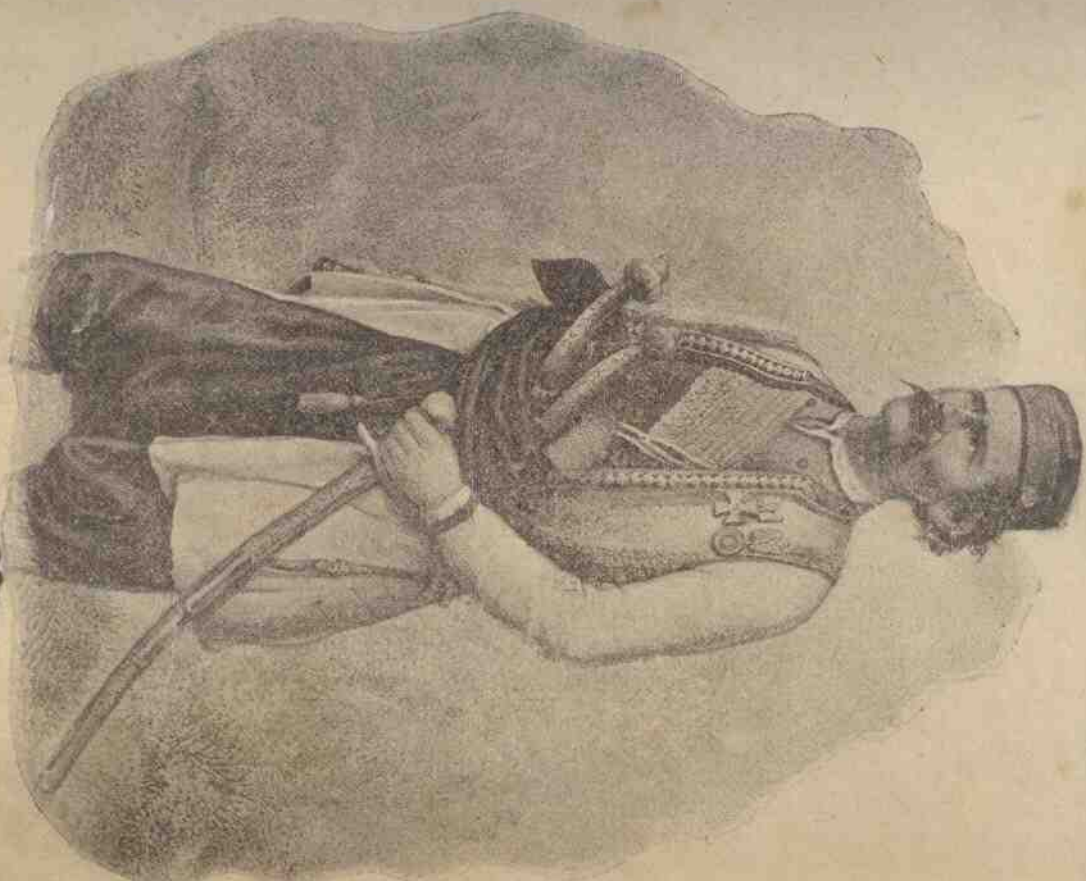

Ноћни ударац Црногораца на Турке и пораз Смајил-аге Ченгиџића.

Убијен у боју Смајил-ага Ченгиџић, донешен у манастир,
где му стари калуђер чита опело.

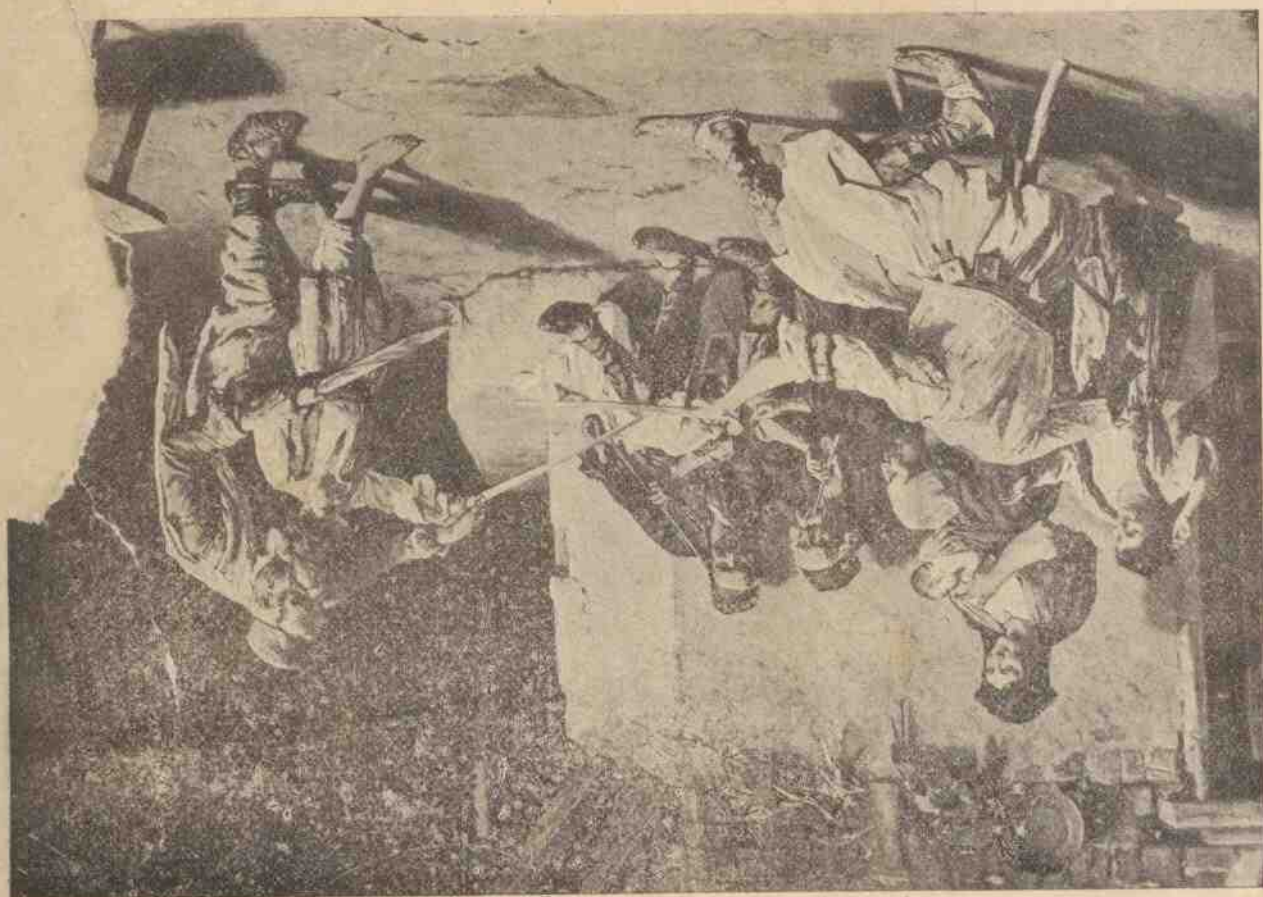
Страшна битка и велика погубиља турака на Греховцу 1852. године

Лука Вукајловић, војвода и селини
из Го

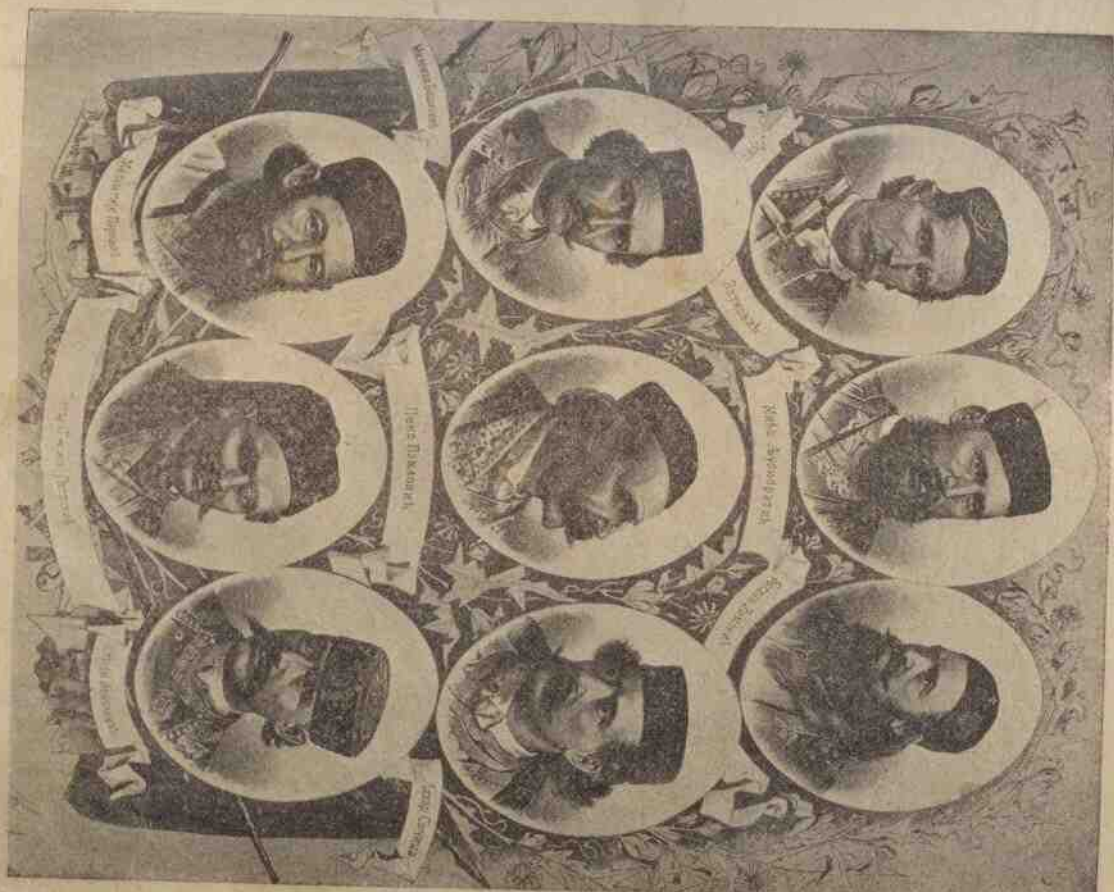
„Кот

Деда учи својет сокола, нејачког јунка јуначком мачевању, велики му десницу а у срце)
 подвиг јуначки за освету Носова.

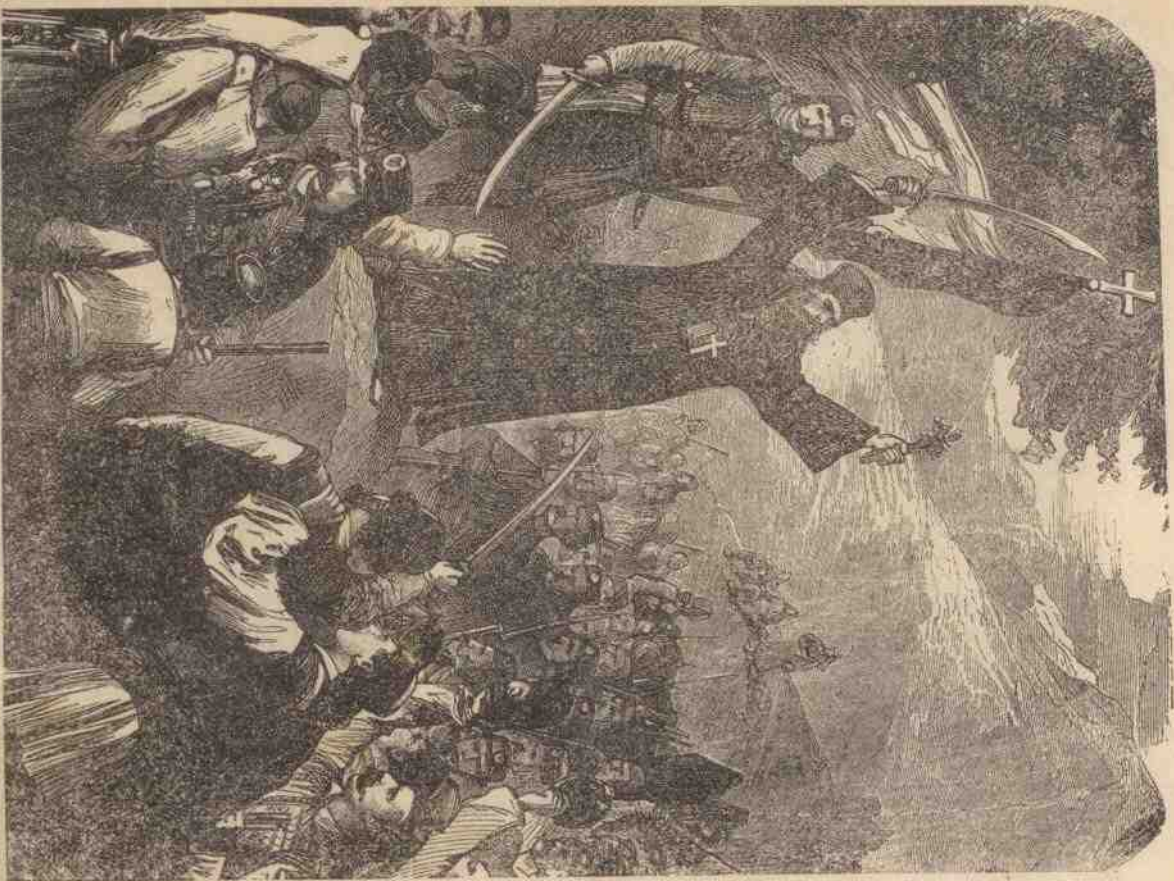

Јуначка смрт херцеговачког сокола дичног јунака

Злупи
и својер сокола, нејачког
вослобођених српских крајева
ашибозука на сиротињом рајом — сванидашња слика

Табло српских орудова устаничких четовођа
из знаменитог Доба год 1875—6

Давна слика из српске борбе „за крст часни и слободу зајатну“
 На окупу Срби, соколови, који ће да помете у свети бој за ослобођење
 потиштене браће.

Страшна битка Црногораца са Турцима на Фучини у Кучима и јунаштво
 црногорке, Анђелије кћери јуначког Марка Миланова.

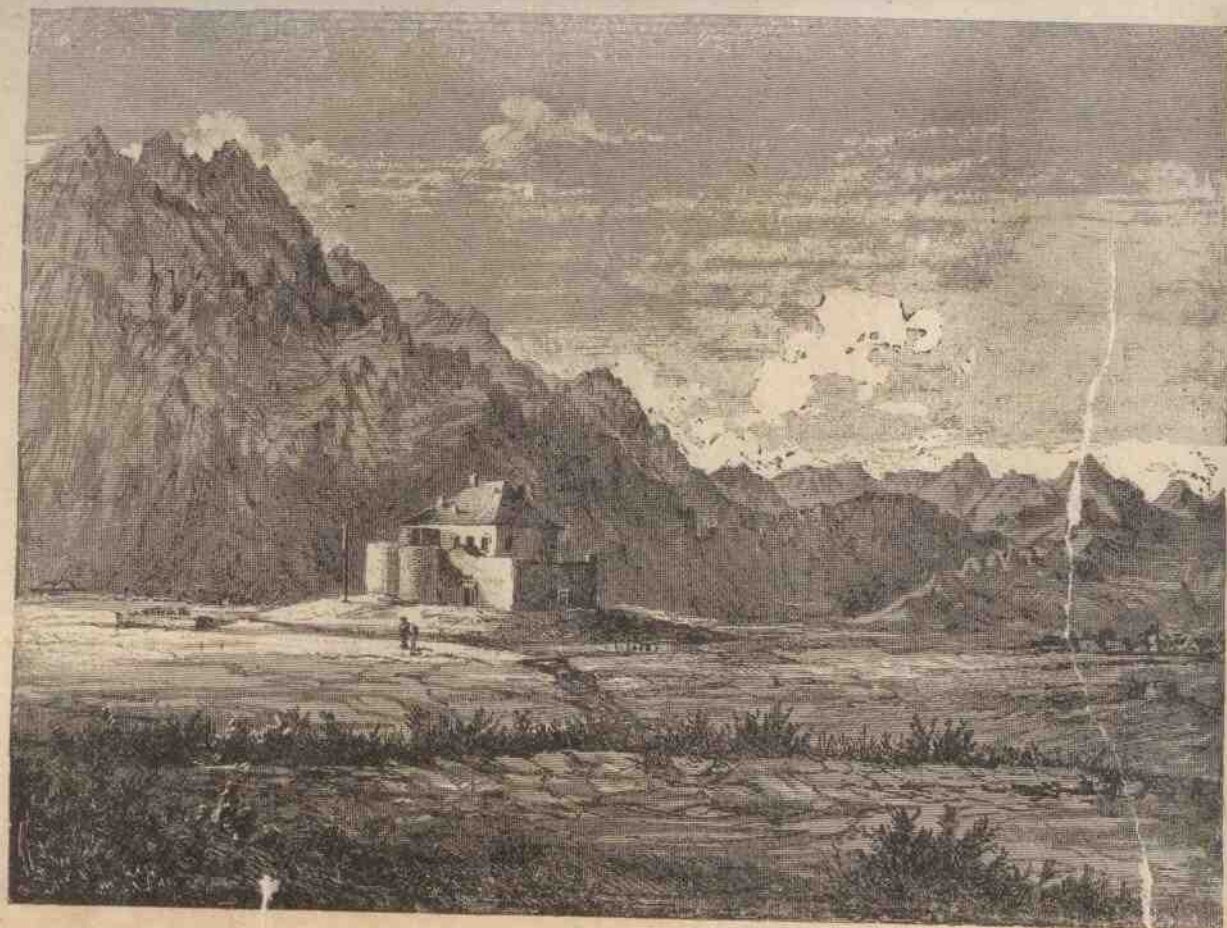
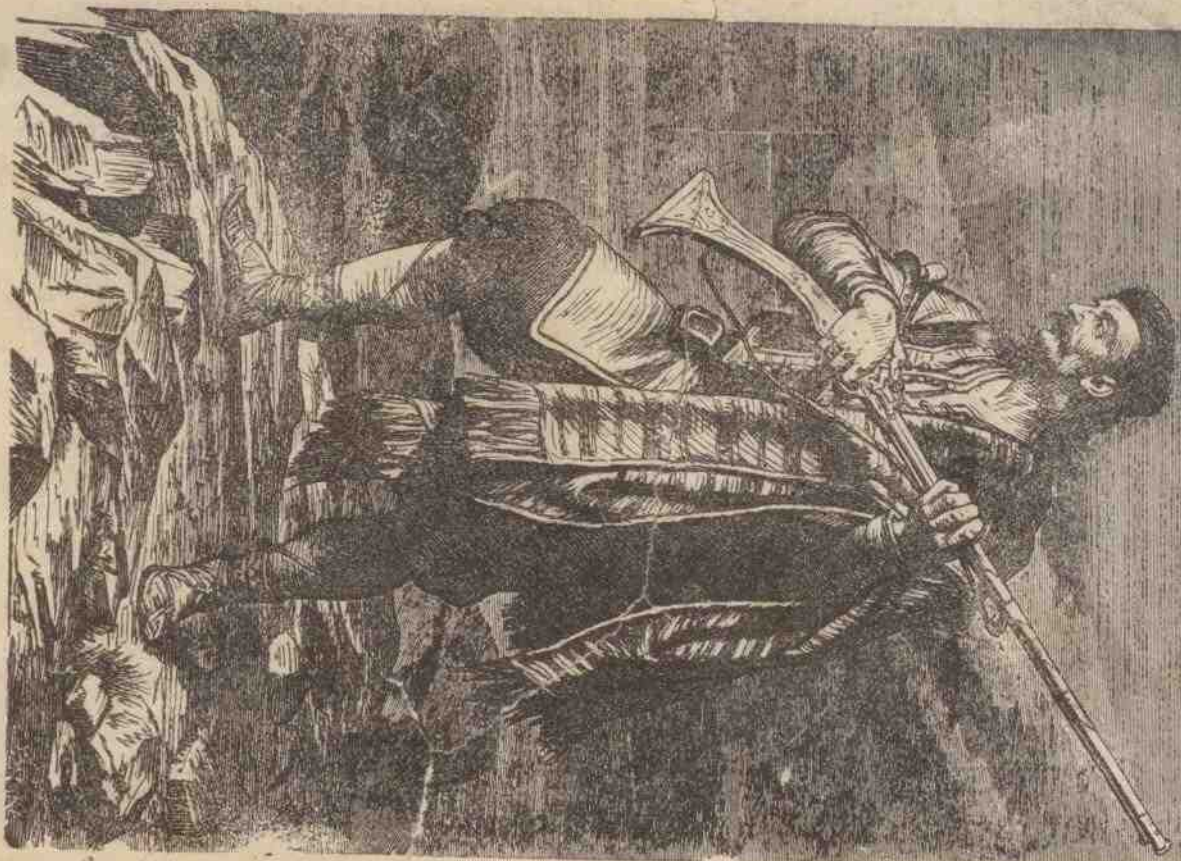
и слободу златну.

Стари Јунак и осветник косовски прича своје јуначке подвиге и четовања из борбе за крст часни

Страшна битка и велика погибија турска на Вучјем-долу 1876. год., где су Црногорци под витешким кнез Николом до ноге потукли велику турску војску.

Црногорски соко-јунак чува стражу на граници своје јуначке отаџбине.

Караула на граници црногорско-турској.

Јунаштва Црногораца и Херцеговаца

и бојеви им са Турцима за слободу сиротиња раје

по Црној-Гори и Херцеговини

у почетку деветнаестог вијека и доцније

под витешким војводом Милком Јефровићем

и Луком Вукловићем,

надаље и страшни бојеви из година 1876., 1877. и 1878.

на Вучјем-долу, ===

=== Девет крвавих дана

и ослобођење Мукишића ===

ПОД ВИТЕШКИМ ГНЕЗОМ НИКОЛОМ,

БОЖОМ ПЕТРОВИЋЕМ, ПЕТРОМ ВУКОТИЋЕМ

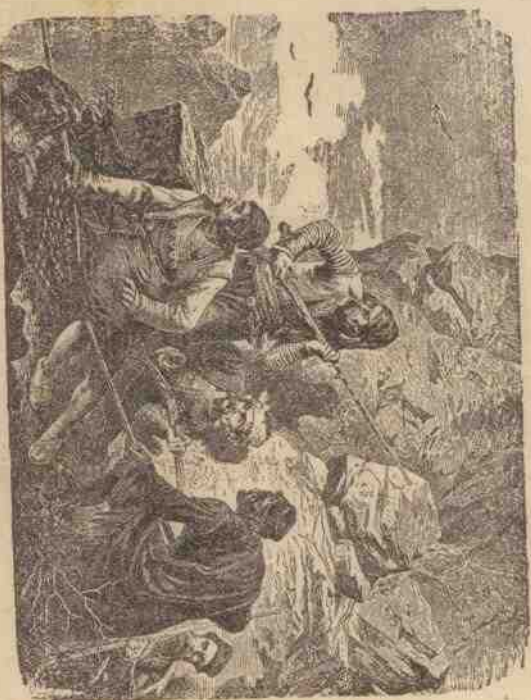
И ДРУГИМ СЛАВНИМ ВОЈВОДАМА

ОПЈЕВАНО

У НАРОДНИМ И ДРУГИМ ЈУНАЧКИМ ПЈЕСМАМА.

Издање и штампа српске књижаре и штампарије

Браће М. Поповића у Новом Саду.

Заточници српске слободе, горски хајдуци у заседи.

Смрт Алај-бегѣ Ченгија

В

ино пију до три побратима
На Крваво Кучево на крајину:

Од Кучева је Петар Пустахија,

Од Његуша до два Кустодије,

До два брата Лазар и Перица.

Кад се ладна накупише вина,

Око свашта збора заједоше,

А највише зборе за јунаштво:

Ђе би добар шићар шићарили,

Или добре главе откинули.

Но говори Петар Пустахија:

„О Бога ви, до два побратима!

„Ка' сте вазда у Боку Которку,

„Ви с господом испијате вино,

„Да нијесте ђегођ угледали,

„Е да бисмо шићар шићарили

„И доста се блага наузели?“

Њему веде до два побратима:

„Истина је, драги побратиме!

„Да смо често у Боку Которској,

„Ал' нијесмо шићар угледали,

„А ђе бисмо четом шићарили;

„А ђе, Петре има доста блага,

„То су нама драги пријатељи,

„Шћима ладно испијамо вино,

„И често смо код њих на дворове,

„Радиј бисмо главе изгубити

„Но нејеру њима учинити,

„Али њима пита наудити.

„Но ти, Петре, драги побратиме!

„Ка' си скоро из Херцеговине,

„А етаја' си Гапку пространоме

„На бијеле дворе Ченгије,ве,

„Добро знадеш кланце и богтазе

„У поноћи као усред дана,

„А скоро си из чете дошао.

"Давнијеси бегоћ угледао,
 "А да бисмо с четом шићарили
 "Али добре главе уграбили
 "Од каквога голема јунака,
 "Од Турчина нашега крвника?"
 "Ај' им вели Петар Пустахија:
 "Кад сам скоро из чете дошао,
 "На многа сам мјеста угледао,
 "Да бих добар шићар угледао,
 "Бе бих поша' и чету повео,
 "Ај' нијесам ништа угледао,
 "Никавога голема шићара,
 "А да би смо с четом пијенили;
 "Али јесам видео прилику,
 "Бе бисмо ми дочекали Турке:
 "Сад ј' уд'рила коса у сијено,
 "Косе Турци широке ливаде,
 "По широку пољу Гатачкоме:
 "На ливаду Ченгић-Алај-беге:
 "То су наша браћа од старине,
 "Вазда плачу у Турачке руке,
 "Њима Турци сваке муке дају,
 "Особито Ченгић-Алај-бего,
 "Крвника га Ришанскога нема,
 "Вјерујте ми, оба побратима,
 "Кад сам стоја' Гачку пространоме
 "Већ код беге Српског душманина
 "Што рађаше од раднијех Србах,
 "Какве њиме муке удараше,
 "Сад с' у мене распале пламови.
 "Само би ми сузе прокатале;
 "И чујте ме, оба побратима!
 "Кунем ви се Богом истинијем,
 "И овнијем вином првенијем,
 "И тако ми мојега оружја!
 "И тако ми не остао путо!
 "Вих му радиј ојасјећи главу,
 "Да осветим сиротињу рају,
 "Него добит' за живота благо."
 "А кад чуше оба побратима,
 "Па једанак на ноге скочеше,
 "А срдито Петру бесједише:
 "Устан', Петре, покупи хајдуке,
 "Да Ченгића беге потражимо,

"Турчина рода ришанскога;
 "Ако Бог да и Богородица,
 "Али ћемо бегу посјећ' главу,
 "Али наше тамо оставити,
 "Да се суше на Турке градове;
 "Већ доиста друге бити не ће."
 "Кад разумје Петар Пустахија,
 "Што рекоше оба побратима,
 "Позуби их у бијело лице,
 "Па покупи петнаест хајдука
 "Од крвава Ћеџе на крајину
 "И мајога сега Велестова,
 "Велестова и од Марковине,
 "Дивно Петар Пустахија бира,
 "Све по пушци и крвавој руди,
 "Који с Турком знаде боја бити,
 "И на мегдан Турке дочекати,
 "И рањена друга уграбити,
 "Да му Турци не појеку главу.
 "А пред четом три Српска незира
 "Калаузи Петар Пустахија,
 "А за њиме Лазар и Перид
 "Од равнота поља Његушковга,
 "А за њима дружина остаде.
 "Чета пође уз Рудине равне,
 "Суминуше Пичу и Трубјело
 "И Омугић крваву паланку,
 "Чета пође уз Вардар планину,
 "И планину здраво презазише,
 "И Дубочке здраво презазила,
 "Суминули Троглаву планину,
 "Докле доше уз Бабу планину,
 "Ту је трудна чета починула,
 "Починула три биједа дана,
 "Четврти се данак подигнула,
 "Чета пође низ Корита жућна,
 "Чете сиђе пољу Гатачкоме,
 "На крај равна поља починуше,
 "На крај поља у гору зелену,
 "Но да видиш Петра Пустахију!
 "Он дофати танкога дурбина,
 "Пак се неће јели у врхове,
 "Да он гледа на четири стране,
 "Да га Турка не опази стража.

„Да нијеси бегођ угледао,
 „А да бисмо с четом шићарили
 „Али добре главе уграбили
 „Од каквога голема јунака,
 „Од Турчина нашега крвника?“
 „Ај' им вели Петар Пустахија:
 „Кад сам скоро из чете дошао,
 „На многа сам мјеста угледио,
 „Да бих добар шићар угледао,
 „Бе бих поша' и чету повео,
 „Ај' нијесам ништа угледао,
 „Никавога голема шићара,
 „А да би смо с четом нијенили;
 „Али јесам видео прилику,
 „Ђе бисмо ми дочекали Турке:
 „Сад ј' удрила коса у сијено,
 „Косе Турци широке ливаде,
 „По широку пољу Гатачкоме:
 „На ливаду Ченгиј-Алај-беге:
 „То су наша браћа од старине,
 „Вазда плачу у Турачке руке,
 „Њима Турци сваке муке дају,
 „Особито Ченгиј-Алај-бего,
 „Крвника га Ришћанскога нема,
 „Вјерујте ми, оба побратима,
 „Кад сам стоја' Гацку пространоме
 „Већ код беге Српског душманина
 „Што рађаше од раднијех Србах,
 „Какве њиме муке удараше,
 „Сад с' у мене распаде пазмови.
 „Само би ми сузе проканале;
 „И чујте ме, оба побратима!
 „Кунем ви се Богом истинијем,
 „И овијем вином превенијем,
 „И тако ми мојега оружја!
 „И тако ми не остало пусто!
 „Бих му радиј одајећи главу,
 „Да осветим сиротињу рају,
 „Нето добит' за живота благо.“
 „А кад чуше оба побратима,
 „Па једанак на ноге скочеше,
 „А срдито Петру бесједише:
 „Устан', Петре, покупи хајдуке,
 „Да Ченгија беге потражимо,

„Турјанина рода ришћанскога;
 „Ако Бог да и Богородица,
 „Али ћемо бегу посијет' главу,
 „Али наше тамо оставити,
 „Да се суше на Турске градове;
 „Већ доиста друге бити не ће.“
 „Кад разумје Петар Пустахија,
 „Што реконше оба побратима,
 „Пољуби их у бијело лице,
 „Па покупи петнаест хајдука
 „Од крвава Кчева на крајину
 „И малог сета Велетова,
 „Велетова и од Марковине,
 „Дивно Петар Пустахија бира,
 „Све по пуши и крвавој руци,
 „Који с Турком знаде боја бити,
 „И на меџан Турке дочекасти,
 „И рањена друга уграбити,
 „Да му Турци не посјеку главу.
 „А пред четом три Српска везира
 „Клазуи Петар Пустахија,
 „А за њиме Лазар и Перица
 „Од равнота поља Његушкога,
 „А за њима дружина остала.
 „Чета пође уз Рудине равне,
 „Суминуше Плочу и Трубјело
 „И Омугић крваву паланку,
 „Чета пође уз Вардар планину,
 „И планину здраво презазише,
 „И Дубочке здраво презазиша,
 „Суминули Троглаву планину,
 „Докле доше уз Бабу планину,
 „Ту је трудна чета починула,
 „Починула три биједа дана,
 „Четврти се данак подигнула,
 „Чета пође низ Корита жупна,
 „Чете сиђе пољу Гатачкоме,
 „На крај равна поља починуше,
 „На крај поља у гору зелену.
 „Но да видиш Петра Пустахију!
 „Он дофати танкога дурбинз,
 „Пак се пене јели у врхове,
 „Да он гледа на четири стране,
 „Да га Турска не опази стража.

А кад јели у врхове дође,
 Обратио танкога дурбина,
 Натури га поља Гатакоме,
 На дурбин је поље прегледао,
 И угледа триста косицаца
 На ливаду Ченгиј-Агај-беге,
 Све то бјеше Српска сиротиња,
 Косе бегу зелену ливаду
 На срамоту, а не с добре воље.
 Па да видиш Петар-Пустахију!
 На страну је дурбин окренуо,
 На дворове Ченгиј-Агај-беге,
 Даде му се нешто поднемати
 Ниже двора зеленој ливади,
 Ливаду је мига притиснува,
 Из миге се јунак намолио
 На његова голема лабуду,
 По имену Агај-бег-Ченгијћу,
 Зорна коња а зорна јунака!
 Наћера га на поље широко,
 Докле триста косицаца нађе,
 Колико је зоран и бијесан!
 Не хоће им Божију помоћ звати,
 Него Србе гледа поцрнјело,
 Па извади плетену канџију,
 А на њих је ата наћерао,
 Па их туче плетеном канџијом,
 Ућерива у кошуљу месо;
 Пиште јадни Срби сиромаси,
 Бога моле, беге проклињаху:
 „Хајде тамо, Ченгиј-Агај-бего!
 „Да би Бог да' и Богородица,
 „Заклала те пушка Црногорска!
 „Твоју русу одијели главу!
 Бога моле, и умолиће га.
 Све то гледа Петар Пустахија,
 Пак он сиђе низ јегове гране,
 Па у руке лати цеведрара,
 А покличе оба побратима,
 А покличе петнаест хајдуках:
 „А на ноге, браћо Црногорци!
 „Ево беге а ево мећана.“
 Па шарене пушке довадише,
 Подећеше крајем поља равна

И на друму бегу западоше,
 Кад се врати на своје дворове,
 Дивно Петар уреди дружину,
 Да запану око друма пута,
 Пустахија наред друма пута,
 Од горе је грану откинуо,
 Па је поше наред друма пута,
 А за граном Петар занануо,
 Според њега оба побратима,
 Једно Лазар а друго Перипа,
 Кустодије витези јунаци,
 Који знаду уграбит' поштење
 Ње се с'јеку главе од Тураках.
 Док его ти Ченгиј-Агај-беге
 На његову видену лабуду,
 Ма је страшно беге поднемати,
 А како ли на ње' ударити;
 На беге је богато објело
 И оружје што је за јунака:
 Не беге је свијена кошуља,
 Сврх кошуље плетена јечерма,
 Жеженијем златом прелетена,
 Врх јечерме токе убојите,
 Златне токе од четири оке,
 А сврх токах зелна долама
 Од зелене чоке вевејика,
 На доламу тридесет путацах,
 Свако нупе миче антру злата,
 Опасан је свијенијем пасом,
 За пасом му пушке позлаћене
 Без никаква ножа ни анцара,
 О бедри му сабља демишкњџа,
 Сва у суво злато окована,
 Преко крила држи цеведрара;
 Вас у сруму и у чисто злато,
 На глави му феса плетенога,
 Око феса замотао чалму,
 Сву од свиле и жежена злата,
 А за чалмом перјанине златне,
 Које му је сугтан поклонио,
 Сијекући јадне Херцеговце,
 Херцеговце, Србе од старине;
 Још да видиш коња виленота!
 Дивно бјеше коња окитио:

Татарско му седио ударио,
Прекрио га црвеном мауром
Жеженијем златом искићеном,
Боже мили чуда великога,
Златне ките тичу до копитах,
Зауздан је фуздом позлаћеном.
А кад виђе Петар Пустахија
Агај-бета на коњу Турчина.
Сву дружину Богом братимљаше:
"Богом браћо, млади Црногорци!
"Немој који пушку опалити,
"Та му данас не остаде пута!
"Е ћу чекај бета посред пута;
"Ако би ми Бог и срећа дала,
"Да бих бета ухватио жива,
"Нове ћу му мукe ударити,
"Мучићу га за нетањест данах,
"Нека знаде, шта су мукe љуте,
"Како мучи наше Херцеговце;
"Па ћемо му тадар осјећ' главу."
Сва дружина Петра послушала,
Ево иде Ченгијћ Агај-бего,
Пјева беже на коња лабуда,
Принајиена младе Херцеговце
Та ускоке од Херцеговине,
Принајиена Петра Пустахију:
"Ве си, Петре курвино конице?
"Ти ако си у гору зелену,
"Измиђи на мекан јуначки,
"Да те видим мојим очима.
"Да обрнем на те цевердана,"
Све то Петар и слуша и гледа,
Ај се љута гуја не чујаше,
Укрива се за једовом граном,
Бого моли пушку потпуцајуће,
Док на бета лабуда нагазио,
Сину Петар као сива мучва,
За фузду му коња уграбио,
Ма ни беже не стоји залуду,
Но уграби сјајна цевердара,
На Петра га бјеше прихватио,
А повину грлом бијелијем;
"А ту ли си, Петре Пустахија!"
Донеста га убити хоћаше

Нето Петру срећа прескочила,
Е Перца не да Кустодија,
Од образа паги цевердара,
На зго му се мјесто којасило,
Дернуше га двије синирије,
На прси му токе предоминше,
А на плећи прозор отворише;
Паде Турчин у траву на главу,
А припаде Лазар Кустодија,
Агај-бегу одајече главу,
Лабуда му држи Пустахија,
Прискочише петнаест хајдуках,
Па с Турчина скидоше оружје
И ођело што је на јунака.
А да видиш Петра Пустахију!
Он појаха лебела лабуда,
Па повину своје Црногорце:
"Бјеж'те, браћо, ако Бога знате,
"Дубоко је Гацико поље равнo
"А далеко мала гора Црна."
Побјегоше крајем поља равна.
Глас допаше на дворе Ченгијћа,
Да је Петар бета изгубио,
Па зелена топа опалише,
Глас ођекну на четири стране,
Те се веља поточ подигнула
Од широка поља Гачкога,
Поћераше чету уз планину.
Догнаше их у Корита равна,
Па скочише Турци Корјенићи,
Бјежи чета уз Бабу планину,
Кадаузи Петар Пустахија,
Близу су из Турци пристигнули,
Ма не даду к себе Црногорци.
Но се бране огњем из пушакaх;
Пребјежаше низ Бабу планину,
Док добоше низ равне Рудине,
Не хоће их Турци оставити,
Прискочише Турци Рудинџани,
Бијеснога вучка поћераше,
Пустахију Петра харамбашу,
Су његове сиве соколове,
Соколове младе Црногорце,
Убише се бојем низ Рудине,

Па двојицу ране допадоше
 Од његове чете гласовите,
 Но дружини Бог на помоћ био,
 Па обавља пегу на лабуду,
 А води га Петар Пустахија,
 А остали Турке причекаше,
 Ту се сместа замјетнула кавга,
 Хајдучима Бог и срећа даде,
 Те четири убише Турчина,
 А седмину раном обранили,
 Око њих се Турци забавише,
 Па их више Турци не ћераше,
 Но на томе боја раздвојише,
 Ево чета низ Рудаве пође,
 И ћерају два рањена друга,
 Оде чета ноћно без мјесеца,
 Суминуше Турске пандурице,
 Срећа бјеше, Турци не знадоше,
 А ни један утећи не ћаше,
 Да их Турске страже опазеше,
 Здравом доше на Криво криво,
 И бегову донесоше главу,
 Па хајдучи пићар дијеваху:
 Рањеници пушке позађене,
 Неко капу, а неко доламу,
 Неки носе токе позлаћене,
 Неки носе бегове јечерме,
 Неки носе ћурка и сарука,
 Неки носе златне перјанице,
 Арамбашам' дају старешинство:
 Пустахији дебела лабуда,
 А Лазару сабљу оковану,
 А Перипи бистра цевержана:
 На томе се чета раздвојила

Вој Црногораца с Махмут-пашом.

Махмут везир вијех' учинио
 У бијелу Скадру на Војани,
 На вијећу везир сакупио
 Сву господу Турску изабрану,
 Када их је везир сакупио,
 Још је њако њима говорио:

„Ево згоде, моји витезови!
 „Сад да сјигну војску подигнемо,
 „Да ми гору Црну освојимо,
 „Гору Црну и приморје равно,
 „Којено смо одавна жубели.
 „Ја имам, моја браћо драга!
 „Црногорце неке пријатеље,
 „Даћу њима мита неколико,
 „Предаће ми домену гору Црну,
 „Учинићу, што је мене драго,
 „Нето ево моје ране дуге:
 „Брђани ми путе затворише,
 „Те не могу војску саставити
 „Од све Босне и Херцеговине
 „И од наше земље Арбаније.
 „Хајд'мо дићи земљу Арбанију!
 „Да пуштимо огњене вјетрове
 „На Пипере и Бјелопавлиће,
 „Поробимо мало и велико,
 „Изгоримо огњем свеколико,
 „Док дођемо, браћо, до Никшића,
 „Ту хоћемо табор учинити,
 „А распети бијело шаторје,
 „Сигну ћемо саставити војску
 „Од све Босне и Херцеговине
 „И од наше земље Арбаније;
 „Па на троје дијелити војску
 „До Новог града бијелог,
 „Што је наше од старине било:
 „Бад дођемо граду Дубровнику,
 „Ту хоћемо, браћо запанити
 „Ваш мојега брата Ибрахима,
 „Да пашује а да господује,
 „Нек се чуло на далеко чује;
 „Другој дати по мору бродове,
 „Нека возе бумбе и топове,
 „Пра, олову и другу захиру,
 „Бој да бију, о миру не раде.
 „Сад не има у Боку Которску,
 „У њу нема момка ниједнога,
 „Све је пошло у Талију равну,
 „Ваш да брани Млетке од Француза;
 „Трећа вата да отиде војска,
 „Нека иде преко горе Црне,

„Да ми Црну гору освојимо,
 „Гору Црну и приморје равно,
 „И на мору коња напојимо,
 „Док дођемо до Котора града,
 „Кад дођемо до Котора града,
 „Ту хоћемо, браћо, занашти
 „Баш Мехмеда мојега синовца,
 „Нек пашује и нек господује,
 „Нека за то и Латини знаду;
 „То је моја жеља превелика.“
 Тако вели Махмута везире,
 Па он скочи на ноге дагане,
 Те довати дивит и хартију,
 Брже пише једну ситну књигу,
 Те је шаље ломној гори Црној,
 На Петине до Петра владике:
 „О владико, Црногорски краљу!
 „Ти ак' хоћеш, да смо пријатељи,
 „Немој дават' помоћ Врђанима,
 „Нити примај робља од Врђана,
 „Не примај га малој гори Црној;
 „Хоћу пуштит' огњене вјетрове
 „На Пинере и Бјелопавлиће,
 „Поробити мало и велико,
 „Изгорјети огњем свеколико;
 „Ја' ћу своју изгубити главу,
 „Ја' Врђане истражити листом
 „До Острога високе планине.
 „Још чујеш ме, Црногорски краљу!
 „Ак' уздијеш помоћ Врђанима,
 „Ја с' у моју уздам Арбанију,
 „Да Врђанима ни помоћи нећеш.
 „А' не вели Турчин: ако Бог да!
 Већ се Турчин у силу уздаше,
 А сила је у Бога вишњег,
 Који Турком ни помоћи не ће,
 Кад владика књига допанула,
 Књигу гледа Петински владика,
 А кад виђе, што му књига пише,
 Проли сузе низ бијело лице,
 Код њега се бјежу намјерили
 Црногорски избрани главари,
 Петивани и други јунаци,
 Још овако бесједе владика:
 „Црногорци, моја браћо драга!

„Ево нас је књига допанула
 „Од синова Махмута везира,
 „Јест се везир, браћо, зачалио,
 „Да ће Врђа истражити листом
 „До Острога високе планине;
 „И то збори Махмута везире,
 „Да ће дати мита неколико,
 „Узеће га млади Црногорци,
 „Продаће му лому гору Црну,
 „Гору Црну и приморје равно
 „До бијека града Дубровника;
 „Учиниће, што је њему драго,
 „А знате ли, моја браћо драга!
 „Како клети коре Србе Турци
 „Од жалосна боја Косовскога,
 „Од издаје Бранковића Вука,
 „Нек му буде вазда вјечна мучка!
 „Могу и бити ране жестоције,
 „Но кад удри небеска стриједа,
 „Те устрјели голема јунака?
 „Није тако јака ни стриједа,
 „Да рашчупа срце у јунака,
 „Као такм укор и срамота.
 „Ваши стари (вели) војеваше,
 „Војеваше, а и боја бине
 „Ради вјере и слободе драге,
 „Да у турско ропство не падају;
 „Од Бога је велика гријота,
 „А од људи укор и срамота
 „Издавати Врђане јунаке,
 „Врђани су наша браћа мила,
 „Нето, браћо, ако Бога знате!
 „Да идемо у Бјелопавлиће,
 „Да бранимо Врђане јунаке.
 „Да с' нијесу Турци посмилли,
 „Кад су пређе кроз нас проходили
 „А без ране и без мртве главе,
 „На Петини развалили цркву,
 „Опалили б'јега манастира,
 „Не би знали наше Кошбелце,
 „Сад тразли нама утробине.“
 Кад то чуше млади Црногорци,
 Сви владци клетав учинише,
 Да Врђане издавати не ће,

Нето скупа шћима изгинути.
Каде виђе Петински владика,
Каде виђе слогу и слободу,
Он ми пише једну ситну књигу,
Те је шаде Махмуту везиру:
"Ој Турчине, Махмуте везире!
"Ти се прођи Брске сиротиње,
"Немој њима вријеђати рана,
"Које си им, пашо, задавао;
"Бог ће дати да их скор' освете.
"Ако си се, пашо, посилио,
"Што си пређе кроз нас проходило
"А без ране и без мртве главе
"На Петини развалио цркву.
"Онако б'једа манастира:
"Што си б'јелу развалио цркву,
"То си сваког млада Црногорце,
"Свакога си у срце ударио;
"Што и' опали б'једа манастира,
"То си, пашо, свима ране за'до;
"Што ли знадеш наше Кошћелице,
"То нам трази саке утробине."
Кад везира књига допавнула,
И он виђе, што му књига пише,
За то везир ни хабера нема,
Већ он диже земљу Арбанију,
Шћоме дође на Дољане равне
Крај Златице више Подгорице,
Ту је везир табор учинио
А распео бијело шаторје.
Но владику гласи допаваше,
Кад владика гласе разумио,
Владика ми б'јеше изазвао
На зелену гору Врхујељку,
Па онам тоца убојнога,
Неколико војске сакупио,
Петиване и друге јунаке,
Шћима оде преко горе Црне,
Дока дође у Врхујељку,
Под бијелу кулу Бошковића,
Ту владика ноћу преноћио.
Кад у јутру јутро осванило,
Зету ладну воду претвизише,
На Слатину воду доходише

Пред бијелу Врачевима цркву,
Ту владика табор учинио
А распео бијело шаторје.
Кад то виђе Махмуте везире,
Он се б'јеше ближе примакнуо
Више Свужа града бијелог,
Више Свужа сирема Дердемеца
Под зелену гору Височину,
Ту је везир табор учинио
А распео бијело шаторје.
Кад то виђе Петински владика,
Он отоже ситне књиге пише,
Па их пише преко горе Црне
Црногорским главарим' на руке,
А кад књиге земље пријеђоше,
И гаваре дома наводише,
И виђеше, што им књиге пишу,
Оставили мајке и љубовице,
И овчари у планинама' овце,
Доватили торбе упртљаче,
Танке пушке у руке деснице,
На одоште преко горе Црне,
Сваки хита, за владику пита,
Док владику б'јеху нахојили:
На Слатини негд нахојилише
Пред бијелом Врачевима црквом,
Ту се сила испунила војска,
Код владике војске не бијаше,
Света, брате, петнаест стотина
Ама што је војска код владике,
То су мрки од планине вуци;
Што и' пред војском јесу человоје,
То бијашу крилати оруди;
Што ли мочзад млади барактари,
То бијашу сиви соколови.
Још овако везир говораше,
Пунтио је по војци телата:
"Ко доведе живота владику,
"Ии' донесе главу владичину
"Ево њему Зета земља равна,
"И у Зети три бијела града,
"И још више три товара блага."
Вели Јакуп ага Сердаровић,
И дедџа Мехмед Кокотлија,

Бијаху се они зафалили,
 Да ће довест' живог владику,
 Јад' донијет' главу владичину,
 Ма не веле Турци: ако Бог да!
 Већ се Турци у силу уздаху,
 А сила је у Бога вишњег,
 Који Турком ни помоћи не ће.
 Ту ми сташе три неђеље дана.
 Од шта земан, од тог и вријеме,
 Врјеме дође, ударит' се хоће:
 У четвртак сигура се војска,
 У петак ће да ударе Турци.
 Но владика војску искинуо
 Прек бијелу Врачевима црхву,
 Те им даде Божије благослове,
 И вишњему Богу препоручи,
 Да м' он буде војсци предводителъ,
 А Турцима скори побједителъ.
 Кад у петак јутро освануло,
 Ево Турци на њих ударише:
 Потоне се војске по мегдану,
 Докле било днени на по подне,
 Али Турци пијећи окренуше,
 Плећи даше, бијелати еташе.
 Да је тебе стати полжакати,
 Тешку бруку Махмута везира,
 Док утече Спужу бијеломе
 У гиздаво сего Мартиниће.
 Ту погибе цвијет од Турака;
 Кудуглије и младе делице,
 Хазнадари, паше, силиктари,
 Ево многи огњени чауши,
 И остале аге и спахије
 Од Ушћупа и од Агбасана,
 И од Љеша и од Драча града,
 Од Кавaja и Облома града,
 Од Тирана и Дибрана града,
 Од Призрена и од Вучитрза,
 Од Сјенице и од Митровице,
 И лејене шехер Ђаковиче,
 И од Оче и од Ораовца,
 И од Пећи, Аса и Гусиња,
 Љешкопозли на главу јуваци,
 И од Спужа града кривага,

И гиздаве шехер Подгорице;
 И остале Окадарске делице:
 Ту погибе Јакун Сердаревћ,
 И делицја Мехмед Кототлија,
 Којино се бјеху захвадили,
 Да доведу живог владику,
 Јад' донесу главу владичину.
 Ту везиру изгинуло војске,
 Света, брате, петнаест стотина,
 А владичи војске не погибе,
 Света брате, осамнаест друта.
 Међу њима три најбоља друта:
 Кривун Саво од мјеста Вјелица,
 С Љуботина Станко барјактаре,
 И од Брда Војводића Бего;
 Њима нигда име не умире;
 Бог им дво у рију насеље!
 А осталим вјарање и весеље!

Војевање Црногораца и Руса на Никшиће.

Вино пију до два побратима
 На Петњу код бијеле првие,
 Једно бјеше Петровић владика,
 А друго је Москов ђенералу,
 На име га Брагодидјер вичу.
 Кад се рујна вина напојише,
 О свачему јермен затурише,
 Онда вели Петровић владика:
 „Побратиме, Москов-ђенералу!
 „Мене, брате, додијаше Турци,
 „Кидисали су четири стране,
 „Робе, пале, а сијеку главе,
 „Ваш се Турека ранирига шром,
 „А Црна се гора стијеснида,
 „Од Турака живљет, не можемо.
 „Но те молим, мили побратиме,
 „Да ми дашеш азне и цубане
 „И Москова убојних солдата,
 „Да ударим на четири стране;
 „Прву ћемо дијелити војску,
 „На Никшића са њом ударити;
 „Другу ћемо оправити војску,

"На Жабајак, града бијелог;
"Трећу, брате, варош-Полторине;
"А четврту Колашину тврду.
"Ако, брате, Турке надбијемо,
"Црна ће те гора помињати,
"Наком себе спомен оставити
"Док је сунца и док је мјесеца."
Онда вели Москов ђенерале:
"Побратиме, Петровић владика!
"Све би дао, што си заискао,
"Тек не смијем, мила побратиме,
"Док не питам цара Александра."
Осет вели Петровић владика:
"Побратиме, Москов-ђенерале!
"Ти се, брате, немој препањути
"Од честита цара Александра,
"Цар ће дати, што иска владика,
"Јер он браћу Црногорце љуби
"Као своје Русе по Русији."
То се побра оба послушаше,
"Да Никића одму од Турака,
"Па голему покунеше војску,
"Благодијер подиже солдате,
"А владика младе Црногорце;
"Право иду бијегу Никићу.
"Док добоше мосту великому,
"На помолу бијела Никића,
"Ту су Турци кланце поватали,
"Поградили материце тврде,
"Не да Турци на мост нагавити,
"Ту се бише ватром из пушката,
"Неколико погубе јунака.
"А бесједа Петровић владика:
"Није л' мајка родила јунака
"У ордују младе Црногорца
"Да јуриши на мост међу Турке
"И за њиме млади Црногорци,
"Да грађане потиснемо Турке!
"Ту се јунак ваћи не моташе.
"Онда вели Петровић владика:
"Браћо моја, млади Црногорци!
"Зовите ми Бела барјактара,
"Од Чернића на гласу јунака,
"Који носи свилену барјак,

"Он ће први ударит' на Турке."
Црногорци сви владичи вичу:
"Бело узе стотину јунака,
"Па отиде низ Рудине равне."
Таман они у ријечи бјаху,
"Док ето ти Бела барјактара,
"Све Рудине ватром полагаше,
"Неколике погубио главе,
"И Турака седам уватио.
"Како дође Бело барјактару,
"Пред владичу мртве тури главе,
"Бело узе крстата барјак,
"Па потрже пламена анцира,
"А новика браћу Црногорце,
"На ћуприју први ударио,
"А за њиме млади Црногорци.
"Када Турци то чудо виђаше,
"Ту пламене ноже повалише,
"И поводе коњима ијекоше,
"Многи јаше, а коњиц му свезат,
"Тог сватогла жива уфатише;
"Па отаде Турке поћераше
"До Никића града бијелог;
"А кад Турци војску сагледаше,
"На бедем се граду начелише,
"Занета се јако препадоше,
"Па барјаке земљи положише,
"У трипушта темена чиняху,
"Србима се смирно продаваху;
"Ту послаше до два пославара,
"Да замоге Бела барјактара,
"Када сјутра буде на предају,
"Те им даду бијела Никића,
"Да поштеде од Никића, Турке
"Од Московна и Црногорца.
"Много благо обеају Бегу,
"И Бело их води пред владичу
"И његова Богом побратима,
"Братодијер, млада ђенерала,
"Ту им вјеру тврду закладоше,
"Да предаду свијетло оружје
"И Никића, града бијелог,
"Па им ништа учинити не ће,
"Нека иду, враг их и одио!

Погаваре у град повратиле,
Па Никшића тврдо опасаше.
Ту их бијел данак оставио,
А тамна их ноћна прихватила.
Бе је срећа, ту је и несрећа;
Завали се Петински владика
Са Московом, Богом побратимом,
Овако му Москов говорише:
"Побратиме, Петински владика!
"Што ми на број не буде седлата,
"За свакога Московга солдата
"Да ми даш по два Црногорца."
А владика каза бјенерату,
Да му нека болме бјавољета.
Ту неслота, да је Бог убије!
Оставише бијела Никшића,
Па одоше на поље Петине.

Први ударац Турски на Грахово (1836)

Закучкаше у Мостару Турци
Уз кољено Али-паше старца:
Од Никшића Осман капетане
И сунвише сва Никшићка раја:
"Хај помагај, драги господаре!
"Ометну се Ђаковић Јакове
"Од широка поља Граховскога
"И остали листом Граховљани,
"Те чуваху цареву границу
"Од вазатне домне горе Црне
"И сунвише земље Ђесарове;
"Та је раја градовима глава,
"Те је килер биједу Мостару;
"Изгнваше баше и субаше,
"А чивчије аге потурише,
"Отеше им метке и допате,
"О главе им доме варићке,
"Будубаше наше ишћераше,
"Тевериче Турске обалише,
"А паланке царске запалише;
"Све то чини Ђаковић Јакове,
"Хај помагај, драги господаре!
"Јаков јаше ата четвртака,

А другота у поводу рани,
"Бе Турчина у кнежевина наје,
"Тогузом му ребра испребија,
"А кад ставе Турчин умирати,
"Он га бацн у јаму бездану,
"Бе му гавран кости наћи не ће;
"Тогузину о ункашу носн,
"Све соколи Српске карамбаше
"А пред њима Митра Поповића,
"Те на чете иду Граховљани,
"Робе пале, и сијеку главе,
"Не даду нам овцу заметнути
"И у раго вола уватити
"Ни дебела коња оседлати
"Све отеше паре не дадоше."
У ту ријеч, у коју збораху,
Док и друга дава доказила
Од Клобучка и од Корјенића,
Од Вањана и од Петровића,
Мазар чини аге у Клобучку:
Кара-Мамут Капетановићу
И Шеховић ага с Корјенића,
И кадија од Диздаревића,
У кога је ђитап хамаџија,
И та мазар паши принудише
Четири га аге донијеше,
Шњима кнеже Мазовићу дође,
Запакаше, даву учинише:
"Хај помагај, драги господару!"
Док их трећа дава допуника
Од Требиња и свега Завођа,
Од Љубиња и од Љубомира,
Довесе је Ресул-беговићу,
И шњим дође кнеже Анђетићу,
И та мазар паши изијеше:
"Хај помагај, драги господару!
"На Јакова и на Граховљане,"
Док четврта дава доказила
С Гачка равна Ченгић Смаил-ага,
И Бакија од Диздаревића,
С Метохије паше Зимоњићу,
С Казанаца од Тодоровића,
Од Изгори од Мистиговића,
Од Врбнице од Горановића,

С Гривине од Уљаревића,
Донесе је Ченгијџ Сман-ага,
И шњим дође Гаранов Михајло,
Што је аги вазда уз кољено,
И та мазар наши принијеше:
„Хај помагај, драги господаре!
„На Јакова и на Граховљане.“
Вишу даву учини Михајло
Горановић из села Врбине,
Нег' остади сви Гатачки Турци,
Док и пета дана долазила,
Од широка поља Невесиња
Љубовића и Речепашића
И кадије Хазнадаревића,
Из Врточи кнеза Радовића.
А с Трусине од кнеза Чапћа,
Села Плане Шоботе Авдија,
Од Билећа Ахмета Хаџија;
Све су даве наши принијели:
„Хај помагај, драги господару!“
Тадај рече Ченгијџ Сман-ага:
„Хај помагај, драги господару!
„На Јакова и на Граховљане;
„Он је наша, а ми смо субаше,
„Већ овако дурат' не можемо.“
Кад то виђе Али-паша стари,
Удари се руком по кољену:
„Ао њему до Бога милота!
„Да како ћу њега преварити,
„Како ли га жива уватити?“
Тадај рече бего Асан-бего
Од Требинија града биједога:
„Добро ћемо, пашо господаре!
„Ево ође седам муселима,
„Сваки има по двије хиљаде
„Све бираве у нахију војске,
„Пола влаха, а пола Турака,
„Да ми нашу војску покупимо
„И за војску тавн и чебану,
„Да идемо бијелу Клобуку,
„Онђе ћемо табор учинити
„И од тебе књиже начинити,
„Јакову их слати у Грахово,
„Да нам Јаков с главарима дође;
„Ако бисмо њега преварили

И Јакова жива уватили
„Ја на вјеру ја на пријевару,
„Грахово ће руке објесити,
„Све нам дати гроше и хараче,
„И агима аке са земаља;
„Ако т' не шће, пашо, тебе доћи,
„А ми ћемо њему ударити,
„Под кулу му шанац закопати,
„А на кулу оган оборити.
„А по пољу коње разипрати,
„А по брду цијене испути,
„Метеризе нове подизати
„А сваку им воду запитсати;
„Тако ћемо њему одољети.“
Како рече беже Асан беже,
Послуша га Али-паша стари
И остало седам муселима,
Сви отоген на ноге скочише,
И дебеле коње појеждоше,
Сваки оде кадилуку своје,
Јабаш-ага сину Невесињу,
Поче купит' своју сину војску
И за војском тавн и захиру,
По Турцима јечам и сијено
А по раји масло и овнове
И ораће дебеле волове,
А по Тацку Ченгијџ Сман-ага
А по Жупи и Никишићком граду
А по њима Осман капетане,
По Требинију Ресул-беговићу,
Бара-Махмут Корјенићке Турке,
Равну Плану и Билећу малу
Ахмет Хаџијџ и Шобота Авдијџ,
Низ Вањане и низ Петровиће
То покупи кнеже Миховићу,
По завођу кнеже Анђелићу,
Али-паша не сједи за муду,
Нето купи по Галеби босе,
Да му гове кола и кочије,
Да потеку бумбе и тонове,
Сва се сила на Клобука синила,
И пред њима седам муселима.
Али-паша табор учинио,
И велику војску пребројио,
Кад ад' војске тринаест хиљада

И сунуше кола и коморе,
И сунуше бумбе и тонови.
Тадај наша шемтук учинио,
И отоген књигу начинио,
И поста је у поље Трахово,
А на руке Јаковић-Јакову:
"О Јакове од Трахова главо!
"Али си се бољан помамио
"Али си се силом посилио,
"Што одмећеш рају од Турака?
"Једна раја, а два господара,
"Једна земља, а двоји харачи,
"То не може земља поднијети;
"Нето ходи, пољуби ми руку,
"И доведи твоје поглавице,
"Буданђа Баја Матовића,
"Саврх поља Ковачевић-Андра,
"Од Челине Тодоровић-Лазе,
"Са Траховца Миловића Тома,
"Са Јамака Мирковића Јова,
"Од Вилуча Петровић-Гирака:
"Дођи мене бијелу Клобуку
"И донеси принос од Трахова;
"Ако л' тако учинити не ћеш,
"Кунем ти се Богом великијем
"И мојијем дином и кураном,
"Удрићу ти до три бјела дана,
"Тебе жива хоћу уватити,
"На живе те мукe, ударити,
"На отањ те ватру наложити,
"Твога живка брата објесити,
"Јака ћу ти сабљом посијећи,
"Вука брата на колац набити
"А твоју ћу кућу затријети."
Књига пође и Јакову дође.
Када виђе, што му паша пише,
Ову турп, другу начинио,
Овако га у нју поздравно:
"Али-пашо, Турски господаре!
"Што ми пишеш, што ми припрећујеш,
"Што ми пишеш мито из Трахова
"Недам тебе ништа из Трахова,
"До камена на твоје рамење,
"А ево ти поља Траховскога,
"Не било ти за очину душу,

"Чекаћу те у бијелу кућу."
А кад паша танка књига дође,
И кад виђе, што му Јаков пише,
И мукe је на ватру турио,
Али-паша на ноте скочио,
Па у војску пуштио теларе:
"Ко је коњик, притески колане,
"А о бедри сабље оковане.
"А прешаци, на ноте онанке,
"Гарубине пушке потпрашујте,
"Барјактари, развијте барјаке,
"Харамбаше, напријед идите,
"На Трахово сјутра ударите,
"Све по пољу куке изгорите,
"Што је мушко, сабљом изгубите,
"Младо женско мене доведите;
"А Јакова жива уватите,
"И мене га у Клобуку пошлите,
"Сву његову кућу ископајте."
Отоген се сила подигнула,
Док на Заслап Турци изађоше,
Дочека их стотина момака
И пред њима Јаковићу Ђивко,
Побише се, боље не могоше,
Док утече робље у пазнину,
И чобани овце прѣјавише,
Док најачи сила и Турћија,
У широко Турци уватише
Од Бабыака земене панине
До дно Лисца високе панине,
Коњ до коња, јунак до јунака,
Све барјаци ка мрки облаци,
И у равно поље удегоше,
Све бијеле куле западише,
Давје бјеле цркве оборише;
Око Умца табор учинише,
На Јакова нагло ударише,
Под кућу му шанап сакопаше
А на кућу отањ оборише,
Са Јаковом тридесет момака.
Затвори се у бијелу кућу,
Па онаи пибе и мошкуде
И биране танке цевердане,
Доми Турске коње и јунаке,
А разгови по логору Турке:

Он се бије три бијела дана,
 Ни еједоше, нити починуше,
 Ни једоше, нити воде пише,
 Изгибе му у кулу дружина,
 Погибе му Јако и Благоје,
 И оставио брство Вујачића
 И сунуше своји племенци;
 Ај' се Турцим' предавати не ће,
 Него књигу на кољену пише
 И посла је на поље Петинье
 На владикѹ свога господара:
 „Ај' не чујеш, ај' хаберѹ немаш?
 „Ево на ме Турци ударише,
 „Товицѹ наша од града Мостара
 „И са њиме седам муселима
 „Бјеге су ми куле изгорјели,
 „А бијеге цркве оборили,
 „На кулу ми Турци ударили,
 „Господару, са четири стране,
 „А све моји гину Граховљани,
 „Но ми пошљи браћу Црногорце
 „И пред њима Стева и Јована,
 „Чекаћу их три бијела дана.“
 Књигу посла на поље Петинье,
 Виђеше му књигоношу Турци,
 Тае је посла преко горе Црне,
 Па му горе кидисаше Турци:
 Под кулу му шапац примакоше,
 С друге стране лагум закопаше,
 А с треће га топовима туку,
 А с четврте јуришили Турци.
 А кад виђе Јаковинѹ војвода,
 Де ће кулу Турци прихватити,
 Па докопа шибу оковану.
 Која ждере литру тученика
 По дванаест оловијех зрна,
 Ево ти га у мермер авију,
 За њим сине дијете Антоније,
 Јуда бијаше, десет му година,
 У руци му везена шинѹана
 А за пасом бијели њипици,
 А за њима тридесет момака,
 Побише се око бјеге куле.

Ту погибе нашања топиња,
 А топови пусти остадоше,
 Ту погибе свијет од Турака
 И господѹ старијех оцака
 И пред њима нашања катана
 Вел Пинѹага из доње крајине,
 Крвѹгаја од два пашадѹка,
 Он носаше цареве нишане,
 А везирско седам перјаника,
 Изгибоше баше и бимбаше
 Од Никшића и од Њогалина
 И од Фоче и равне Таслице,
 Од све Босне и доње крајине
 И од Стоца и града Мостара,
 Од Клобѹка и од Корјенића;
 Од Љубиња и града Требинија,
 Ту погибе кућа Шеховића.
 С Невесиња два Реѹи-пашића,
 Оба уби шиба Јаковића,
 С Тапка равна два Вакијагића,
 И њих уби пушка Вулаића,
 Вел-Пинѹагу царева газију,
 Прета уби Јакововић Анто
 Са капије бијеге авије,
 Јуда бијаше, ај' добро гађаше,
 Војак бише два бијела дана,
 Ни сједоше, нити починуше
 Док од куле Турке одмакоше,
 Своје многе мртве покопаше,
 А кад треће јутро освануло,
 И на попас сунце искочило,
 Док ево ти Станковића Стева
 И Јована брата владичина
 И за њима пет стотинѹ момака
 Пред бијелу Јакову кулу,
 Ту крсташе побитише барѹке,
 И ту трудни мало починуше,
 Ту их Јаков дивно дочекао,
 И даде им пиво и јестиво,
 А кад пише и обједоваше,
 Тадај Јаков за владикѹ пита:
 „Камо вама и још више војске?
 „Ове војске за Турака нема.“
 Вејеге му оба Петровића:

"Господине, Јаковић-војвода!
 "Дође војска сјутра око подна
 "И пред њима славан господару."
 У ријечи, у којој збораху
 Док е табора Турци побјегоше,
 Повезоше бумбе и топове.
 Кад то виђе Прноторека војска,
 Помислише, Турци утекоше,
 Барјактари развише барјаке,
 За Турцима пољем потеконше,
 А завика војвода Јакове:
 "Не за Бога, браћо Прноторпи!
 "Данас ће нас околити Турци,
 "А они су стари нејерници."
 Прноторпи не обрћу главе,
 Но с Турцима кавгу заметнуше.
 Силин Турци, бијесни коњници
 Са четири стране ударише
 Прноторпе натраг повратише,
 И четрест глава појеконше,
 Само десет брства владичина
 И Јована брата владичина
 И Стевана његова синовца
 И сувинше тридест Граховљана,
 Рапћераше уз Ивицке стране,
 А Јакову кулу освинше,
 И на кулу ватру навалише,
 Док ето ти беге Асан-беге
 Од Требиња Ресул-беговића,
 Те на вјеру извади Јакова,
 Све му мртве поклонио Турке,
 И даде му бутом Граховљане,
 Да он влада и заповиједа.
 Такај му је приступио руци,
 Кад се Јаков на неволу нађе;
 Тенка мукa и душманска рука,
 Нејерници Херцеговци Турци;
 Још се Јаков од Турака брани,
 Прије би се небо проломило,
 Јаги жарко помрцало сунце,
 Но се Јаков предао Турцима;
 Ал' добоше Српске поглавице
 Од Грахова слуге Јаковове;
 Прво дође Милошевић Андри,

Друго шњиме Бајо Матовићу
 Од Јакова брства Булавића,
 Треће дође Годоровић Даво,
 А четврто Сладојевић Тојо,
 То су вјерне војводине слуге,
 Па се моле Јаковић-Јакову:
 "Ми ће мо се предати Турцима."
 Јаков не ће се Турцима мрја,
 Што му не ће предати сенете,
 Да је глава од све Српске раје,
 Да он влада и заповиједа,
 Што он рече, паша не порече,
 Да на пола дијеле хараче.
 Паша даде нараве вермане
 И његове ситне бурунџије:
 Што он рече, да се не порече,
 Даје вјера Поповићу Вуку,
 Који јаде по Турџији ради,
 Да је вјера Царацкићу Вуку,
 Који гони пашу кесимаче
 И староме Ђаур-баби Шкуку,
 Који хара Шуме и Попово
 Све му паша Ђокићу вјеру дава,
 И остаде сабља Јаковова,
 И такај му даде војеводство,
 Да је Јаков јемин за Турака,
 Јаков моли Бога милоснога,
 Да помрази Турекога султана,
 А ојача владичина рука,

Смрт Смаил-аге Ченгића

Пише књигу Ђоко Матовићу
 Од Дробњака од племена Јака,
 Те је шаће Ђацку широкоме,
 А Линнику селу маленоме,
 А на руке Ченгић-Смаил-аги:
 "Смаил-ага, драги господару!
 "Ал' не чујеш, ал' не хајеш за ме?
 "Сва се твоја одметнула раја
 "Од твојега зенђила Дробњака,
 "Одметнуше три бана Дробњачка;
 "Ја да ти их по имену кажем:

„Од Малинека Дамјановић Мирко,
 „Од Петнице Карачићу Шујо;
 „Ове привилу Крушану старог,
 „Кој је к нама ускочи давно
 „Од нашега кршна Колашина,
 „Па он себи одмеће Брђане,
 „Јесу ишла три Дробњачка бана,
 „Јесу ишла на времо Петинау,
 „У владике Црногорског краља,
 „И владци тебе опажали,
 „Господару давам учинили:
 „О владико драги господаре!
 „Већ зугума трипет' не можемо
 „Од Турчина Ченгић-Сманг-ате;
 „Поћера нам овце и јагњене,
 „И волове наше ранитеље,
 „И малене краве и теоче,
 „И одведе коње под седлима,
 „Под седлима и под самарима,
 „И покупи гроше и хараче;
 „И тај бисмо зугум опростили,
 „Ваља предат' цареву мирију;
 „Не можемо зугум опростити,
 „Кад нам ага Сманг-ага пође,
 „Ага пође бег Рустан-бег дође,
 „Он не купи греша ни харача,
 „Веће купи Татарске дахије,
 „Невјернике и безобразнике,
 „Који нема ни вјере ни душе,
 „На крст плују, Бога не вјерују;
 „Па их води нашем Дробњаку
 „Те нам љуби лијене беојке,
 „Наше драге сестре и роднице,
 „И невјесте скоро доведене,
 „О владико, мили господаре,
 „Дај ти нама војске неколико,
 „Кад нам ага Сманг-ага дође
 „У Дробњаке да купи хараче,
 „Да ми аги главу изгубимо,
 „Донесемо тебе на Петинје,
 „А вели им Петински владика:
 „Ја Бога ми, три Дробњачка бана,
 „Не смијем ти ни ја дати војске
 „Од мојега краља Николаја,

„Да мене би резил учинио;
 „Већ чујете, три Дробњачка бана!
 „Море ли се добар јунак наћи
 „У вашему зенђилу Дробњаку,
 „Кој' би аги главу изгубио
 „И донео мене на Петинје;
 „Ја бих њега добро даровао,
 „На Петинју дворе саградио,
 „А дао му рану из белгика,
 „Да је њему доста до вијека.
 „Кад то чула три Дробњачка бана,
 „Па одоше у бијелу цркву
 „До ковчега више Петра светог,
 „Светог Петра ковчег целиваше,
 „И над њиме они се заклињу;
 „Док им ага дође у Дробњаке,
 „Да ће аги главу изгубити
 „Јако све три своје изгубити.
 „Ја кад чуо Петински владика,
 „Ту војводе обдарио даром:
 „Ту Новици даде капетанство;
 „Кара-Шују потврди војводство,
 „Да ј' војвода у Дробњаку своје,
 „Ка' што су му и стари бивали;
 „Мирку даде двије пушке мале,
 „Обје су му у сруку заците,
 „А у златну цијену умочене. —
 „Вратили се три Дробњачка бана
 „У Тушину на бијелу кулу,
 „Те ту цију жуту амберију;
 „Свакоме се јаду домишљају,
 „Сманг-ага, и може и твоје,
 „Како ће нам главе изгубити,
 „Веће чујеш, драги побратиме!
 „Ти покупи војске неколико
 „По твојему Тапку широком;
 „(Немој водит' капабагук војске,
 „Да се не би раја улашнила),
 „Поведи је у Дробњаке равне,
 „А на Дуки мојој кули билој;
 „Не би смо ли како преварили,
 „Преварили три Дробњачка бана,
 „Да им русе погубимо главе;
 „Чинили би по нашем Дробњаку,

"Или би што је нама драго;
 "А магу би брцу остављати,
 "Што но би нам права била раја,
 "И Турчина славно послушати."
 Када књига Гацку допавула,
 Кад је види ага Смаил-ага,
 Па је ага књигу приватио,
 И на књизи печат разлomio;
 Књигу учи а врло се мучи,
 Јер му књига није мила била;
 Па је књигу на шилте турно,
 На свилен се јастук наслонио,
 А госпоцки чибук западио,
 Пак у себи мало промислио,
 Што ће радит' од живота свота;
 Све мислио, на једно смислио,
 Па од земље на ноге скочио
 Те довати дивит и хартију
 И кадема чим се књиге пишу,
 Па је ситну књигу наклито,
 Те је шаље камену Мостару,
 Али-паши Ризванбеговићу:
 "Али-пашо, драги господаре!
 "Ај не чујеш, ај не хајеш за ме:
 "Сва се моја одметнула раја
 "Од мојега зевђига Дробњака,
 "Одметнуше три Дробњачка бана,
 "Да их тебе по имену кажем:
 "Од Тушине Церовић Новица,
 "Од Малинска Дамјановић Мирко,
 "Од Петнице Караџићу Шујо;
 "И призивљу Крушिकाцу старог,
 "Који им је ускочио давно
 "Од нашега кршна Колашина,
 "Па он себе одмеће Брђане;
 "Но ми пошљи Мирајаја сина
 "И још с њиме стотину коњика,
 "Ма избирај коња и јунака,
 "Кој' о коњу и о саоби радит,
 "Нека иле Гацку широкоме." —
 Па је другу књигу наклито,
 Те је шаље у Никшиће равне
 А на руке побратиму своме,
 Побратиму Ахмету Баучу:

"Побратиме, Ахмете Бауче!
 "Ај не чујеш, ај хајеш за ме,
 "Ве се мене одметнула раја
 "Од мојега зевђига Дробњака,
 "Одметнуше три Дробњачка бана,
 "Ја да ти их по имену кажем:
 "Од Тушине Церовић Новица,
 "Од Малинска Дамјановић Мирко,
 "Од Петнице Караџићу Шујо;
 "Све призивљу Крушикацу старог,
 "Који им је давно ускочио
 "Од нашега кршна Колашина,
 "Па све себе одмеће Брђане.
 "Ну Ахмете Турека буљубашо!
 "Ти покупи стотину Турака
 "По својему граду Никшићкоме,
 "Све бољета злицу и криваца,
 "Води Турке у племе Дробњаке,
 "Да купимо цареву мирју
 "И да нашу тештинемо рају;
 "Но Ахмете, мој сиви сокоде!
 "Ти притисни села сваколика
 "Од Крлова до Метичка равна,
 "Па ти хајде у широке Дужи
 "Видој кули Ђока Моговића,
 "Ту, Ахмете, да се састанемо."
 Па је трећу књигу наклито,
 Те је шаље кршну Колашину,
 А на руке Мушовић-Мујага:
 "О Турчине, Мушовић-Мујага!
 "Ај не чујеш, ај хабера немаш,
 "Сва се моја одметнула раја
 "Од зевђига мојега Дробњака,
 "Одметнуше три бана Дробњачка,
 "А да ти их по имену кажем:
 "Од Тушине Церовић Новица,
 "Од Малинска Дамјановић Мирко,
 "Од Петнице Караџићу Шујо;
 "Све призивљу Крушикацу старог,
 "Кој' је њима давно ускочио
 "Од твојега кршна Колашина,
 "Па он себе одмеће Брђане;
 "Веће, побро, Мушовић-Мујага!
 "Ти покупи војске неколико

„Па је води на села Шаранска,
 „Те притисни сва села Шаранска,
 „А сва села до Добријех села.“
 Дође књига камену Мостару,
 Кад је виђе Али-паша стари,
 Он купи стотину коњика
 По Мостару и около града,
 И пред њима Миратаја сина.
 Отоген се војска подигнула,
 И Бугу ти воду прегавида,
 И у Столац на конач павула.
 Ту ти Турци пошете чадоре.
 А у јутру рано поранише,
 Па одоше пољу Невесињу,
 Ђе ти ага на конач пануо
 Под оцаком бегу Ђубовића.
 Ту ти ага чадор разавео,
 А у јутру рано поранио,
 Па ти оде Гацку широкоме,
 Дође ага Гацку широкоме
 Под магено сего Лазарића,
 Ђе имаду вреа три четири:
 Ту је ага табор учинио,
 И бијели чадор разавео. —
 Дође књига у Никшиће равне,
 Кад је виђе Ахмете Вауче,
 И он ти је војску покупио
 По Никшићу и около града;
 Доста Турчин војске покупио,
 Сакупио војске три стотине,
 Па он оде у Дробњаке равне,
 И притисну села сваколика
 Од Кркова до Метичка равна.
 Дође књига кршну Колашину,
 Кад је виђе Муховић Мухија,
 А он стаде купити војнике:
 Доста Турчин војске покупио,
 На број војске четири стотине;
 Па он оде зенђилу Дробњаку
 Па притисну сва села Шаранска,
 А сва села до Добријех села. —
 А кад чуо ага Смаил-ага,
 Да је дош'о беже Миратај-бег,
 На млађе је скрлет учинио,

Натовари доста сенсана,
 Игра, олова и друге заире,
 Која ће му бити од потребе,
 Ага више Мартина сеиза,
 Изведе му ага брњастог,
 Пак ми ага на ага усједе,
 Па окрену низ то Гацко равнo,
 А за њиме Ефенди-кадија;
 Кад дођоше селу Лазарићу
 До чадора младе Миратаја,
 С ага скочи, под чадор ускочи,
 Дочега га бего Миратај-бег;
 Госпоцки му чибук запалио,
 А мрку му каву нагачио;
 Када попи каву из вилицана,
 Миратају ријеч бесједио:
 „Миратај-бег, драги господаре!
 „Ја отидох јахат' у Дробњаке,
 „Хоћу купит' гроше и хараче,
 „Те би до шта до потребе било,
 „Те би на ме ударили Врђани,
 „Нека имам војске на искупу.“
 Па он скочи на ноге лагане,
 Те се с агом љуби и опрости,
 Миратај му хаир дову дава:
 „Хајде с Богом, ага Смаил-ага!
 „Душмани ти под ногама били
 „Како ату чавли и поткови!
 „Ђе ударио свуда задобио!“
 Па с' отаге ага подиго
 А за њиме пет стотин' Турака,
 Отидоше зенђилу Дробњаку.
 Ђе ти први конач учинио
 На Смирећну у Аћима кнеза,
 Ту ти Турци ноћу превоћили,
 А у јутру рано поранили,
 И ту тежак зулум поградил.
 Други конач ага учинио,
 У бијелу Пивском манастиру,
 И ту већи зулум учинио,
 Добри су га калуђери клеги;
 Па с' отоле ага подигао
 У магено сего Рудинице,
 И ту трећи конач учинио

У некаква Алексија кнеза,
 И ту већи злу ум учинио,
 Љубио му љубу на срамоту.
 Па с' отаде ага подигао,
 И он дође у игме Дробњаче
 А на Дужи кулу Маловића,
 И ту нађе Ахмета Баку;
 Ага паде на росну зиваду,
 На ливади чадор развиео,
 Ту је једну ноћу преноћио,
 И у јутру рано поранио.
 И он оде на бијелу кулу.
 Баш на кулу Маловића Ђока.
 То зачула три бана Дробњача,
 У Тушини на бијелој кули
 Па бесједе капетан Новина:
 "Чујете ли, моја браћо драга!
 "Ево дође ага Смаил-ага
 "У Дробњача да куну хараче,
 "Сад што ћемо од живота свога?
 "Како ћемо агу преварити,
 "Да му русу главу изгубимо?"
 Ај' Новина мудар и паметан
 Па госпоцки чибук запалио,
 А у себи мало промислио,
 Све мислио, пак се домислио,
 Кара Шују ријеч бесједио:
 "Кара Шујо, драги побратиме!
 "Ти ћеш узет' десет, двајест друга,
 "Па ћеш отић' до на Дужи бјеге
 "А до куле Маловића Ђока,
 "Ту ћеш наћи агу Смаил-агу,
 "Па ћеш се ти аги поклонити,
 "Поздубит' му руку и колено,
 "Хоће ти се ага зачудити,
 "А још више Маловићу Ђоко,
 "Што си дош'о, побратиме Шујо,
 "Кој' Турчину никад дош'о ниси
 "Нити Турске поздубио руке,
 "Рек' ће теби ага Смаил-ага:
 "Ђе си, Шујо Дробњачка војводи,
 "А камо ти Мирко и Новица,
 "Кој' сте скоро ишли на Петине
 "У владике, Црногорског краља,
 "И владичи мене опанкали,

"И вему ме давом учинили?"
 "А ти реци, драги побратиме!
 "Смаил-ага, драги господаре!
 "Ми нијесмо ишли на Петине
 "У владике, Црногорског краља,
 "Ено теби Мирка и Новице
 "У Тушину на бијелој кули;
 "Они пију жуту амберију,
 "И мене су теби опремили,
 "Да ти дигнем војску на Млетичак,
 "Ђе имаду вреа три, четири,
 "Онђе ћемо конак доранити,
 "И покупит' гроше и хараче,
 "Сау предати цареву мирјују,
 "Све хараче, цару без кукура,
 "Тебе даже Маловићу Ђоко,
 "Даже Ђоко да му пара дајеш,
 "Јера си га дават' научио!"
 А кад чуо Караџићу Шујо,
 Па од земље на ноге схочио,
 И привати јака цевефдана,
 Па отрча низ бијелу кулу,
 Докле спаде до коња дората,
 Па се дору бапи на рамена;
 Собом узе десет, двајест друга,
 Па отиде на Дужи бијеге;
 Када дође Караџићу Шујо
 Ка бијелом агину чадору,
 Под чадором аге не бијаше,
 Но отиш'о на бијелу кулу,
 Кад изађе на бијелу кулу,
 Када сједи ага Смаил-ага,
 И поред њег' Маловићу Ђоко,
 Каву пију, чибук запалили:
 Још бесједе Маловићу Ђоко:
 "Смаил-ага, драги господаре,
 "Да можемо како преварити,
 "Три Дробњачка бана погубити,
 "Чинили би по нашем Дробњачу,
 "Чинили би што је нама драго."
 Када Шујо врата отворио,
 О чивилук тури цевефдана,
 Па ми к аги бјеше приступио,
 И смијерно се вему преклонио,

Пољуби га у скут и у руку;
 Зачуди се ага Смаил-ага,
 А још више Миловићу Ђоко,
 Што је дош'о Караџићу Шујо,
 Кој' Турчину никад дош'о није,
 А ни Турске руке подубио,
 Већ њему ага Смаил ага:
 "Бе си, Шујо, Дробњачка војвода?"
 "А камо ти Мирко и Новица,
 Кој' сте скоро ишли на Петине,
 У владику, Црногорског краља,
 И владици мене опанкади,
 И њему ме давом учинили?"
 "А бесједа Караџићу Шујо:
 "Смаил-ага, миле господаре!
 "Ми нијесмо ишли на Петине,
 "Даже тебе Миловићу Ђоко,
 "Даже Ђоко да му блага дадеш,
 "Јера сте га дава' научили;
 "Ено теби Мирка и Новице
 "У Тушину на бијелој кули,
 "И мене су к тебе опремили,
 "Да ти дикеш војску на Метичак,
 "На Метичак код воде језера,
 "Овђе ћемо конач довршити,
 "Све покупи' гроше и хараче,
 "И предати цареву мирују,
 "Све хараче, цару без куксура."
 "Ја кад чуо Ченгић Смаил-ага,
 "Мисли Туре, што ће и како ће:
 "Даже Ђоко, ал' не даже Ђоко;
 "Таман даже, пси му јели мајку!"
 "Па од земље на ноге скочио,
 "Па отиде низ бијелу кулу,
 "А за њиме Караџићу Шујо,
 "Доже дође бијелу чадору,
 "На млађе је суклет учинио,
 "Наговари многе сеисане,
 "Он поједе ага брњастог,
 "А пред њиме Шујо на дорату;
 "Па одоше на Метичак равни,
 "Изведоше војску на Метичак,
 "Ту је Шујо конач наредио,
 "Наредио коње и вечеру.

Ја кадно су вечерали Турци,
 Кад је доба по јацији било,
 Кара Шујо стаку поставио,
 Пога влаха, а пога Турака,
 Да му не би пријавара била.
 Ја да видиш Караџића Шуја,
 Ђе улезе али по чадоре,
 Па је њему био бесједео:
 "Смаил-ага, драги господаре!
 "Дај ти мени у кесу дувана
 "И дружини по тете вишека
 "Да ја одем гори Буковци,
 "Да ја ћувам стражу од Брђана."
 "Ту се ага ђуто преварио,
 Шују даде у кесу дувана
 И дружини по тете вишека,
 И дружини по тете вишека,
 Кад се Шујо горе добавио,
 Па заведе друштво у валугу;
 Па дружини ријеч бесједео:
 "О дружино, моја браћо драга!
 "Није л' мајка родила јунака,
 "Јали сестра брала одгојна
 "Брез бешике на десници руци,
 "Кој' ће узет' така цесердара
 "Па потећи доље низ планину,
 "Докле сиђе доље у Тушину
 "До биједе Новичине куле,
 "Да да хабер Мирку и Новици,
 "Да с' изашли на Метичак Турци.
 "Да ми ноћас њима ударимо?"
 "Ту се нађе једно момче младо,
 "Па привати бистра цесердара,
 "Па потече доље низ планину,
 "Побратиме, од стине до стине,
 "Како љезен од цуне године,
 "Па ти спзде доље у Тушину
 "До биједе Новичине куле.
 "Кад изиде на бијелу кулу
 "Каде сједе Мирко и Новица
 "И још шњима осамдесет друга,
 "Све јуваци од кршна Дробњачка,
 "Они пију жуту амберију,
 "Још бесједе Церовић Новици:

„Унап, моја браћо драга!
 „Што би, браћо, саде најволио?
 „Да ја могу добар хабер чути
 „Од мог брата, Караџића Шуја,
 „Да с' изишли на Метичак Турци,
 „Да ми ноћас Турцима ударимо.“
 Младо момче врата отворило,
 Па ти свијем добар вече виче,
 А они му здрављем приватиле;
 Помакну се један до другога,
 И момчету мјесто начиниле,
 Далоше му чаше три, четри
 Ожфедаје и добродошлице,
 Кад се момче мало наглојио
 И на себи ћениф уфатило,
 Онда њима по истини каже,
 Како их је Шујо поздрављено,
 Да с' изишли на Метичак Турци.
 Ја кад чуо Церовић Новица,
 Па он скочи на ноте лагане,
 И привати бистра сеферлана,
 И са њиме осамдесет друга;
 И около бјеше наредио,
 Да се скупе околни Брђани
 Код бијеле Госпођине цркве;
 Те се скупи друга три стотине,
 Добавише поца свештеника,
 Па тијело друштво наредише,
 Причестише и исповијеште
 И самртну причест узимаше;
 Још бесједа Церовић Новица:
 „Чујете ли, моја браћо драга!
 „Ко би ноћас изд'о на Метичку,
 „Издао му лето и година,
 „Уз којево сина не виђео!“
 Отолен се друштво подигнуло,
 Па одоше горе уз планину,
 Док нађоше Караџића Шуја,
 Па се њиме за здравље питају.
 До поноћа ведро небо било,
 Од поноћа наоблачило се,
 Из облака тиха роса нађе,
 Тиха роса пробудила Турке,
 Турци живу ватру наложиле.

Већ нијевци тине зајеваше;
 Турци знаду, али не кажују,
 Да ће њима ударит' Брђани;
 Кад ето ти танане влаице,
 То бијаше млада попадија,
 Попадаја поца Завишкога,
 Па улезе али под чадора,
 Па је њему бесједнаа била:
 „Смаил-ага, драги господаре!
 „Ноћас ће ти ударит' Брђани;
 „Него диги вијек са Метичка
 „На Завишје мојој кули билој.“
 А вели јој Ченгијџ Смаил-ага:
 „Ид' отоде, млада попадају!
 „Ја с' не бојим влаха ни смокава;
 „Ја имадем побратима мога.
 „По имену Ахмета Баука,
 „Кој' с' не боји влаха пет стотина,
 „А ја с', „рече“, не бојим толико,
 „Од хиљаде више удари' не ће.“
 Ту је тешко резил учинио,
 Па се млада натраг повратила,
 Кад се бјеше мало одмакнула.
 Па је млада ријеч бесједила:
 „А да Бог да и свети Никола,
 „Да ти ноћас ударе Брђани,
 „Да ти русу посијеку главу!“
 Кад отиде млада попадија,
 Ал' ето ти једнога Турчина
 Под бијела агина чадора,
 Мили Воже, који то бијаше?
 Од Никшића хоца Мушовићу;
 Смаил-аги био бесједио:
 „Смаил-ага, драги господаре!
 „Ноћас ће нам ударит' Брђани,
 „Веће диги са Метичка војску.“
 Ја бесједа ага Смаил-ага:
 „Ид' отоде хоца Мушовићу!
 „Ја с' не бојим влаха ни смокава,
 „Ја с' не бојим пет стотина влаха,
 „Амет Баук не боји с' толико;
 „Од хиљаде више удари' не ће.“
 Ту га тешко резил учинио,
 Па отоген Турчин одлазио;

Кад се бјеше даде одмакнуо,
 Па у себи био промислио :
 „Ја да Бог да и Муамед светац,
 „Да му ноћас ударе Врђани.“
 Веће прасну зора од истока,
 А пијевци типе зајеваше ;
 Ја бесједи Мирко и Новица :
 „Побратиме, Караџићу Шујо !
 „Већ нас мркла ноћца оставица,
 „А бијел нас данак застануо.
 „Да ми данас али не удримо,
 „Веће каде друга ноћца дође,
 „Онда ћемо али ударити.“
 Ја кад зачу Караџићу Шујо,
 Па је њима био бесједио :
 „Црн ви образ, Мирко и Новица !
 „Ја ћу јутрос али ударити,
 „Ја ћу своју изгубити главу.“
 Па он узе десет, дванаест друга,
 И покраде коње од чадора
 Па заведе коње у пазину,
 Онда али удрише Врђани,
 Немах пуче трнети цетефадана
 На агина бијела чадора,
 На курушумим' чадор развијеше.
 Под чадором ага Смаил-ага,
 Он лежаше, санак борављаше ;
 Онда Турчин на ноге скочно,
 Па привати двије сребрњаче
 Те је обје пушке иступрио,
 Па их обје на траву бацно,
 А припаса сабљу оковану,
 Па завика Мартина сенза :
 „Дај ми, море, ага брњастота.“
 А бесједи Мартине сензе :
 „Ками ћу га теби доводити,
 „Кад су ти га украли Врђани.“ —
 „Дај ми твога вранца маленога,
 „Дај ми вранца, пси му је ли мајку !“
 Па се ага на вранчића баци.
 То казују и причају људи,
 Да доиста побјећи могаше,
 Ал' не може Турчин од јунаштва ;
 Па он натраг узврати вранчића,

А потеже сабљу законану,
 Да он влашке осмијена главе.
 Угледа га једно момче младо, —
 Боже мили, који то бијаше ?
 Од Малинска Дамјановић Мирко, —
 Па дочека агу Смаил-агу
 Из својега бистра цетефадана,
 И агу је добро погодио
 У повије међу очи двије,
 Од добровоља вранца оборио,
 Турчин наде, а Мирко допаде,
 Па он сомни ножа поводио,
 Те му русу посијече главу.
 Ту војводе главе посијекше,
 Посијекше глава осамдесет ;
 Ту Новица посијече главу,
 Посијече Ефенди-кадију ;
 Кара-Шујо старог Каримана,
 Каримана старог Таустовића,
 За браду му износио главу.
 И с' Турака одору скинуше,
 Што дружина свосити могаше ;
 Побјекоше на врело Петине,
 Дочека их Црногорски краље,
 Па војводе добро дариваше. —
 И војводе њега дароваше,
 Дароше му главу Смаил-аге,
 И дароше ага брњастота.

У дарац Омер-пашин на Црну Гору.

Књигу пише Окадарски везире
 По имену силни Осман паша,
 Тер је шаде у ловне Пипере
 На Стијену Павићевић-Вуду,
 У књигу га везир поздравно,
 И овако у њу говорио :
 „Знаш ли, Вуде, није давно било,
 „Кад си к мене пређе долазио,
 „Доводио браћу Стијењане,
 „Ви хоћасте права бити раја,
 „Ал' не даде турска крвопија,
 „Са Петинца Петровић владика,

"По мучкега сва три Мункића
 "А све друге метну у сивциру,
 "Не даде ви цару честитоме;
 "Сада, Вуге, моја вјерна слуго!
 "Ево тебе згода и вријеме,
 "Да ти дођеш Скадру бијеломе,
 "Јер је Петар умро владика;
 "Но окупи браћу Стијењане,
 "Хајте к мене Скадру бијеломе,
 "Да примите од цара дарове,
 "Да будете права царска раја."
 Када Вугу ситна књига дође,
 Од радости на ноге скочио,
 Пак окупи браћу Стијењане,
 Па је њима Вуге бесједио:
 "Стијењани, моја браћо драга!
 "Ево нама рад-снога гласа
 "Од нашега цара и везира,
 "Да идемо Скадру бијеломе,
 "Да примимо од цара дарове,
 "Да будемо права царска раја."
 Стијењани листом прегачуше
 До сокола Вуга капетана
 И његове куће Марковића;
 У то Јоко Синановић дође,
 Међу браћом добро јутро зваше:
 "Добро јутро, браћо Стијењани!
 "Што сте ми се јутрос окупили?
 "Зар мислите Скадру на Војану,
 "Да грдимо старо поновите?
 "Та знате ли, не знали вас буди!
 "Књаз Данило доша из Русије,
 "И смо је на поље Петине
 "Он ће скупит' листом Црногорце,
 "Стијењу ће нашу разурити;
 "Но вас Богом од невоље кумим,
 "Прођите се Скадра и везира,
 "Па хајдете на поље Петине
 "Код Данила Петровића књаза,
 "Пак његову прихватите руку."
 Стијењани не слушају Јока,
 Већ у Скадру отидоше граду.
 То се чуло на поље Петине,
 Зачу витез Петровићу књаже,

Пак срдито на поље скочио,
 Пак сам собом ријеч говорио:
 "Авах мене, до Бога милога!
 "Како су се посилили Турци,
 "Бе је мене стрико преминуо!
 "Зато су ми благо отворили,
 "Да шњим муте моју Гору Црву;
 "Ај да би ме не родила мајка,
 "Ако Јкабљак не похарам града,
 "И све Турско царство не побуним,
 "У Стамболу Отмановић-цара,
 "Да ће дићи на ме сто хиљада,
 "Турћи ћу се шњима до једнога,
 "Нека знаде гдѣни Османлија,
 "Што је витез Петровићу књаже
 "И његови млади Црногорци,
 "Који вазде у слободи живе,
 "Да му е лажом благо не помаже."
 То изрече, књиге растурио
 На сенате и на војевде,
 На сердаре, младе капетане,
 У књигама књаже заповједа:
 "На знање ви, моје вјерне слуге!
 "Нек се сваки нађе на оружје,
 "Ако Бог да мислим ратовати
 "Са турскијем царем од Стамбола
 "И враћат' му жалост за срамоту."
 Пак он дозва Пера и Ђорђију:
 "На знање вам оба стрица моја!
 "Кад чујете младе Црногорце
 "На бедему у граду Јкабљаку,
 "Похитајте бијелу Јкабљаку,
 "Чувајте га како своју главу,
 "Док ја дођем и натраг се вратим,
 "Јер ја идем с војском на Стијењу,
 "Да раскопам племе Бранковића."
 То изрече, приписа оружје,
 А млади му хата наведоше,
 Прекрсти се, сједе на дабуда,
 Собом узне младе Петиване
 И остале избране јунаке;
 Исту вечер на Ријеку сиђе.
 Ту од пута пије починуо,
 Но ми призва два добра јунака,

Та сокола Станковића Кеџа,
 И делију Малишу Костића,
 На им стаде књаже говорити:
 „Сад вас гледам, двије четобаше!
 „Хоћете ли мене послушати,
 „Да ви кажем стотину јунака,
 „И пред њима три добра јунака,
 „Три јунака, сва три сенатūra:
 „С. Ђуботиња Петра војеводу
 „И сокола Љукетина Саву,
 „И делију Пејовића Стева,
 „Да у Жабљак ускочите граду,
 „Јер ви знате кланце и ботазе,
 „Јер сте пређе у њем улазили
 „И јуначку славу задобили,
 „Ја се и сад надам, ако Бог да,
 „Да ћете ме вјерно послужити,
 „И Жабљака града освојити,
 „А дајем вам моју вјеру тврду,
 „Ако мене вјерно послужите,
 „И у Жабљак граду ускочите,
 „Даћу вама од злата медаље,
 „Које носе образ Обилића.“
 Кад то чуше два добра јунака
 Смирно ми се књазу поклонили:
 „Господаре, Петровићу књаже!
 „Дај ти нама стотину јунака,
 „И пред њима до три сенатūra,
 „Ако Бог да и Богородица,
 „Неће проћи три биједа дана,
 „Утешћемо у граду Жабљак.“
 То је књазу врло мило било,
 Пак у јутро с војском подранио,
 Сиђе с војском у Бјелопавиће,
 Ту је једну ноћу преноћио,
 А у јутро рано подранио,
 Уз пут узе све Бјелопавиће,
 Дође с војском у лонве Пипере,
 У Ђелију с војском починуо,
 И ту једну ноћу коначио.
 Кад у јутро јутро освануло,
 Јоште није сунце утријало,
 Ево књазу ситна књига дође
 Са бедема од града Жабљака

Од његова сва три сенатūra:
 „На зване те, наш свијетли књаже!
 „Улегосмо у граду Жабљак,
 „Селим-Рећу угајисмо жива
 „И остале царева пандуре
 „Што чуваху царевога града;
 „Ако ли нам не верујеш, књаже,
 „Ти послушај зелене топове
 „Са бедема града Жабљачкога.
 „И да си нам здраво и весело!
 „Чекамо те у граду Жабљак.“
 Кад је књаже књигу проучио,
 Од радости на ноге скочио,
 Лиже војску, пође на Стијену,
 Ту га сrete Пигетић војвода
 И његови млади Ђурковићи,
 Онда књаже нареди војнике,
 Да разуре куће незјерниках,
 Да се знаде да су Бранковићи;
 Многијема књаже опростио,
 Јер имаше срце милостиво.
 Кад је Осман паша разумно,
 Од Жабљака града бијелог,
 Да су у њем млади Црногорци,
 Стаде паша купит' сину војску
 До Епира и до Манастира,
 Цио Скадар и сву Арбанију.
 С војском узе велике топове,
 Па похита бијелу Жабљак,
 Да он брани варош око града
 И биједе куле по Цукају.
 У то књаже у Жабљак дође,
 Сва се њему овесели војска,
 Тер му веле веселе чиниаше,
 Књаз Данило изаази на граду,
 Те разгледа варош око града
 И биједе куле по Цукају,
 Којено су цунаве Тураках;
 Виђе Данил Петровићу књаже,
 Да се њима наудит' не може
 Без велега топа и дубарде,
 Пак ми вјерну слугу дозиваше
 По имену Срђановић-Ђука:
 „Ну похитај, моја вјерна слуго!

„До Петина поља широкова,
 „Довези ми тона великота,
 „Кога ми је стрико добавио
 „Из далека из земље Египтске
 „За зго турско и за пакост љуту,
 „Најести га Кршу Филипову,
 „Па ти ваљај куле и чардаке
 „И бијегу варош око града.“
 Вјерна слуга слуша господара,
 Врзо пође на поље петине,
 И довуче тона великота,
 Најести га Кршу Филипову,
 Стаде ваљат' куле и чардаке,
 Када Турци то чудо виђаше,
 Ђе стадоше чардаци падаџи,
 Врзо свога тона довукоше,
 И супроћу књажева ставише,
 И добро га гађати почеше,
 А то гледа Петровићу књаже,
 Те ми Ђука слугу дозиваше:
 „Нудер навиј тона великота,
 „Удари гађи тона царевота,
 „Ако ти га погодиш Бог да,
 „Даћу тебе од злата медаљу.“
 Вјерна слуга слуша господара,
 Те он нави тона великота,
 Дивно тона царевота гађе,
 Тона сломи а поби тобије.
 Када Турци то чудо виђеше,
 Од тона се страшно препадаше,
 Осман-паша иду под шатором:
 „Аман пашо, драги господаре!
 „Ми се више држат' не можемо,
 „Од књажева тона великота,
 „Ваља редом куле и чардаке,
 „А сад разби тона царевота.“
 Тужан паша кад је разумио,
 За браду се руком дохватио,
 Па довати перо и хартију,
 Тужан паша ситну књигу пише
 У Стамболу граду бијеломе
 На рукама цара честитота:
 „Султан-царе, драги господаре!
 „Ај' не чујеш, ај' хабера немаш,

„Да је Црна Гора устанула
 „И пред њоме Петровићу књаже,
 „Узе нама града Жабљачкога.
 „Кунем ти се, мој царе честити!
 „Ако Жабљак оставимо града,
 „Остављамо Зету земљу равну
 „И све Благо до Скадра бијега;
 „Но ти ишли од Стамбола војску,
 „Да се браниш змија огњенога,
 „Који но ти вади очи прне;
 „Ако војску ти послати нећеш,
 „Неће тебе Зета останути,
 „Нит' у Зету три бијега града,
 „Јер се више бранит' не можемо
 „Од витеза Петровића књаза.“
 Књигу сврши даде татарину.
 Када цару ситна књига дође,
 И кад виђе, што му ова пише,
 Цар срдито на ноге скочио:
 „Авах, рече, биди каурина!
 „Ђе је каур уста на оружје,
 „Да отимље земље и градове.“
 Па ми Омер-пашу дозиваше:
 „Омер-пашо, све моје уздане!
 „Ево мене ситна књига дође
 „Од Османа, мојета везира,
 „Испод тврда града Жабљачкога
 „На Даница Петровића књаза,
 „Да је Црном Гором ударио
 „И Жабљак града освојио,
 „Да ми Турци у невољи цинге;
 „Но на ноге, моја вјерна слуго!
 „Љиж војске стотину хиљадах,
 „Хајде с војеком домној Гори Црној
 „На витеза Петровића књаза,
 „На његове мрке Црногорце,
 „Пали редом села и вароши,
 „Женско роби, а мушко сијелц,
 „Док изидеш на поље Петине,
 „Погуби ми Петровића књаза,
 „Ај' погуби, ај' доведи жива,
 „Освети ме, моја вјерна слуго!
 „Од хајдука Петровића књаза
 „И његове куће Петровића,

„Која млада малом Гором Црној,
 „Пасало је двје стотине љетах,
 „Да ратују са мном непрестано;
 „Ако ли ме сада не осветиш,
 „Не погубиш Петровића књаза,
 „Но утече она змија љута,
 „Звали добро, добра бити неће.“
 „Кад је везир цара разумио,
 „До земље се цару поклонио:
 „Не брини се, мио господаре!
 „Ја сам тебе вазда послужио,
 „И цијелу Босну покорио,
 „Покорићу Црну Гору малу,
 „И његове горске војеводе.“
 „Ај не рече Омер, ако Бог да,
 „Но подиже силовиту војску,
 „Једну поста морем широкијем,
 „Да с' изведе Вару бијеломе,
 „А сам прође преко Румелије,
 „С војском везир у Манастир дође,
 „Ту је с војском тамбор учинио,
 „Из тамбора ситну књигу пише,
 „А пише је на Травнић везиру:
 „Рез-пашо, велики везиру!
 „Добро виђи, што ти књига пише:
 „Ја сам сиљу подигао војску
 „Од Стамбола града бијелота
 „По наредби цара честитота
 „На проклету малу Гору Црну,
 „На хајдука Петровића књаза,
 „Којино је цару домијао,
 „Царске хара биједе градове,
 „А сијече Турке крајчанике,
 „А подиже рају на оружје;
 „Нето скочи на ноте лагане,
 „Купи листом Босну земљу равну,
 „Босну земљу и Херцеговину,
 „Собом узми пашу Арап-пашу,
 „Од Мостара узми Дрвинш-пашу,
 „Хајде с војском Црној Гори малој,
 „Али немој с војском ударити,
 „Док од мене заповјед не примиш
 „Са Бојане Скадра бијелота,
 „Јер ту мислиш прикупити војску.“—

међу тијем Петровићу књаже
 Уређује младе Црногорце,
 Да освоји варош око града
 И биједе куле по Пукаљу.
 „Ај се добро Осман паша брани,
 Из затвора живи отањ дава,
 Јер се паша бјеше утврдио,
 И под земље шанце наредио,
 Пуца пушке тридесет топовах,
 А грухају тридесет топовах,
 Стоји црне земље тутњавина,
 А Морача вода усљускује,
 Од онога отањ жестокога,
 Многе куле, бијели чардаци,
 Са црном се земљом изравнише
 Од књажева топа великога.
 Тако траја пет неђах данах
 Књаз Данило у Жабљаку граду,
 У столицу Црнојевић-Ива,
 Јер мишљаше, весела му мајка!
 Да је Жабљак освојио град.
 „Кад је било по светом Николи,
 Ево књазу ситна књига дође,
 Из тамбора из војске цареве
 Од Србина добра пријатеља:
 „На знање ти, Петровићу књаже!
 „Ево на теб' Отмановић-цара:
 „Што је силе у Стамбоду граду,
 „Румелије и све Арабаније,
 „Листом Босне и Херцеговине,
 „Ево иде домној Гори Црној;
 „Биће у све војске сто хиљадах,
 „С војском влада велики везиру,
 „Десна рука Отмановић-цара,
 „По имену мушир Омер паша
 „И су седам паша царевијех;
 „Дивно везир уређује војску
 „Око твоје мале Горе Црне,
 „Сваке ће ти ударити стране
 „Једног дана а једног минута:
 „Удриће ти Босански везире
 „С Арап-пашом са двадесет хиљадах
 „Од Никшића низ Острог планину;
 „Дрвинш паша од Херцеговине,

„Удриће ти на поле Трахово
 „И шћим војске двадесет хиљадах;
 „Трећа ће ти ударити војска
 „Од бијега града Колашина,
 „Пред војском је Ченгић Деравиш наша
 „С пашом има војске шест хиљадах,
 „Да забугни Ровца и Морачу
 „И Ускоке крваве јунаке,
 „Да не дођу тебе у хиндату;
 „Четврта ће ударити војска
 „А од Бара града бијелог
 „Низ Суторман високу планину,
 „Има војске дванаест хиљадах,
 „Пред војском је паша Усене,
 „Мисли удари на Црмницу доњу,
 „Ка' ће систи Виру на пазару;
 „Пета ће ти ударити војска
 „На сва Брда нахијом Љешанском,
 „Пред војском је мушир Омер паша,
 „Собом води пашу Скадарскога
 „И тридесет хиљадах Тураках.
 „Још се, књаже, Омер паша фали:
 „Кад он пушти војску са свих странах
 „А на твоју малу Гору Црну,
 „Да ће Црну Гору изгорети,
 „Шести данак на Петине доћи,
 „Да ће тебе уфатити жива
 „И остаде твоје поглавице,
 „Па те жива цару отпавити,
 „А он сјести у столицу твоју.
 „Овјен тебе пријаваре нема,
 „Но остављај града Жабљачкога,
 „Пак ти чекај цара силеног.
 „И да си ми здраво и весело!
 „Неимњак из војске цареве.“
 „Кад је књаже књигу прочуио,
 „Донста му није мила била,
 „Ал' му друга бити не могаше,
 „Већ он себе војводе зовну:
 „Војводе, моји соколови!
 „Разваљујте града Жабљачкога,
 „Ево на нас Отмановић-цара
 „И његова војска силовита,
 „Вада сада цара дочекати

„И са царем међан дијелити.“
 „Војводе када разумјеше,
 „Што моташе, града развалише,
 „Пак ми царске топове скидоше,
 „Вратише се Црној Гори мајој.
 „Потом мало време постојадо,
 „Удри војска цара силеног
 „Једног дана и једног минута
 „На границу Црногорску листом:
 „Рез паша удри од Никшићах,
 „На крваву Жупу Грачаницу,
 „На јунака Мирка војводу,
 „На књажева братучеда Крца,
 „На њихово друга три стотине;
 „Ал' се Мирко војвода брани
 „Из авлије светог манастира,
 „Ал' је веља сила у Тураках.
 „Виђе јунак војвода Мирко,
 „Да не може обранити цркву,
 „Пак остави Жупу Грачаницу,
 „Имаче се у Острог планину,
 „Ту се јунак затворио Мирко
 „У Острогу светом манастиру.
 „Уз то присије Рез-паша с војском,
 „И манастир освојио доњи,
 „Пак на горњи јуриш учинио,
 „И најпрва врата саомио,
 „А на друга затон учинио.
 „Дочека га Мирко војвода
 „Ш његовијам братучедом Крцом,
 „Са јунаком Церовић-Новицом,
 „И на Турке оган положише,
 „Многе Турке земљи положише,
 „И гране их натраг повратише;
 „У то Турци топе припијеше,
 „И манастир гађати почеше,
 „Тоном гађу а чине јурише,
 „Ал' се мушки војвода брани
 „И његова дружина уздана:
 „Стоји цика српскијех пушакх,
 „Јук стоји јаднијех Тураках,
 „Турци чисто узмакнути ћаху,
 „Ал' им Рез паша не даваше;
 „Јер жељаше уфатити Мирка,

И често га на предају зване.
 Али ко ће уватити вуча
 Код толико српскијех јунака?
 Јер су Срби старе мејданџије,
 Често њаху отворити врата
 И у Турке јуриш учинити
 И по Турску уграбити главу,
 А најпрво Петровићу Крцу.
 Тако траје цео мјесец данах
 У затвору Мирко војвода.
 Но ево му мукe и невоље:
 Нестале му праха и олова
 И остале потребе војничке,
 А од никуд доћи не могаше,
 Јер га беше војска опашила.
 Кад се јунак на неволу нађе
 Он довати светог Василију,
 Ш њим побјеже преко Зете хладне,
 Унесе га малој Гори Црној.
 У то присије Петровићу Перо
 Са сержаром Мартиновић-Милом,
 С капетаном Мартиновић-Ђуrom
 И са њиних триста Петиванах,
 Који Мирку у помоћ иђаху,
 Убише се боја жестокога
 Ренз-пашом у манастир доњи,
 Стогину му главах појекосе,
 И здраво се натраг повратише. —
 А удари Дервиш паша с војском
 На Грахову пољу широкоме,
 Граховљани војску дочекаше,
 Убише се боја жестокога,
 Али ко ће силу устави? —
 Дервиш паша у Грахово сиђе,
 И Грахово поцапио листом
 До бијеге кугле војводине,
 На њу Турци јуриш учинише.
 Дочека их војвода Јакове,
 Из кугле ми сишле огњ живи,
 Тер ми натраг узбијаше Турке;
 У то Турци топе принијеше,
 Сташе домиг' војводину куду,
 Домише је за нећељу данах!
 Кад бијегу издомише куду,

Тада Турци јуриш учинише,
 Принесоме сламу и сијено,
 И бијегу западише куду,
 Али с Турском везом погнбијом,
 Јер око ње лавина лекаше
 Од Турака и турскијех коњах,
 Кад војводи огњ одолго,
 Он бијегу оставио куду,
 А ускочи јунак у пећину
 И његова дружина уздана,
 Антонија сина зовијаше:
 „Брани, сине од пећине врата,
 „Имам доста праха и олова
 „И остале потребе војничке,
 „Виђемо се за годину данах.“
 На пећину навалише Турци,
 Дочекује Антоније лијено,
 Из пећине сишле огњ живи,
 Те побија на носове Турке.
 Тако траје цео мјесец данах.
 Кад виђе везир Дервиш паша,
 Да војводи наудит' не може,
 Стаде турске лажи просинати
 И војводи владику шибати,
 Не би ли га како преварио,
 Из пећине њега измаио.
 Кад владика пред пећину дође,
 Он ми зове војводу Јакова,
 Па му стаде говорит' владика,
 И војводи лаже просипати,
 Те срамотне, црн му образ био:
 „О војвода, здосретња ти мајка!
 „Што лудујеш у твоју пећину
 „Зар не чујеш, ај' памети немаш,
 „Да је Омер паша ударио
 „И сву Црну Гору похарао,
 „С војском доша на поље Петиве,
 „У дворове Петровића књаза,
 „А књаз ти је морем утекао?
 „Но се предај цареву везиру,
 „А дајем ти моју вјеру тврду,
 „Животу ти ништа бити неће.“
 Кад разумје војвода Јакове,
 Да је Црна Гора похарава,

Омер паша на равнo Петиње,
Удрише му сузе низ образе
И његову другу свакојему:
„Авах, рече, до Бога милота!“
Антонију сину говорио:
„Отвор', сине, од пећире врата,
„Да се сину цару предадемо,
„Јер нам више узданице нека,
„Кад је Црна Гора похарана.“
Антоније пристат' не хохаше:
„Не, Јакове, ако Бога знадеш!
„Ово ти је турска пријавара,
„Шњоме хоће тебе да измаме,
„Да ти русу одсијеку главу.“
Ал' војвода сина не слушаше,
Јер му бјеше жалост додијата,
Али жалост, али суђен давак,
Не мишљаше више умријети,
Но отвори од пећине врата,
Предаде се паши царевоме.
Кад је паша видео војводу,
Овако је њему говорио:
„Добро доша, горска војоводо!
„Одметниче цара честитота!
„Вријеме је, да се одледамо,
„Плаче на те сва Херцеговина
„И остала сила војска моја,
„Коју поби из затвора твога,
„Ал' беш и ти изгубити главу.“
Одговара војвода Јакове:
„Не будали, Дервиш-пашо млади!
„Ја не жалим да ћу умријети,
„Него жалим, ће ме преваристе,
„Ал' ми здраво Петровићу књиже,
„Осветиће мене, ако Бог да.“
Више паша говорит' не даје,
Но му свеза наопачко руке,
Па га тешком смрћу уморио,
И јунака Поповића Вука,
А све друге свеза у синциру,
Иа их посла Требињу бјејегу. —
А удари паша Усеине
Низ Оутоман високу планину,
И шњим војске дванаест хиљадах

На Лимјане и Црмнину дову.
Лимјанима лоша срећа била,
Јер су они мали и нејакки,
Не моглоше силу дочекасти,
Док присиљу други Црмничани,
Но бјјело село оставише,
Те га огњем изгореше Турци;
Ал' не хоће Беговићу Јоко,
Но у Турке јуриш учинио,
Двије турске уграбио главе,
Пак се јунак поврати у кулу,
Врани себе и бјјегу кулу,
А кликује браћу Црмничане.
Црмничани листом устадоше,
И дођоше Виру широкоме,
У то њима добар хиндат дође
Од кржаве Ријечке нахије,
Љуботинци на главу јунаци,
Пред њима је Петар војвода
С побратимом Ђуrom капетаном,
Добрљани и шњима грађани,
Којино су од вазде јунаци,
Пред њима су добре поглавине.
Кад се двије војске састадоше,
На пазару Виру широкоме,
Међу њима српске поглавине,
Поглавце војску уреднише,
Уреднише, војску подигоше,
На Лимјане село ударише
На тамбору царева везира.
И бише се од јутра до мрака,
Тридесет и три посјекоше главе,
Али Турке дићи не моглоше,
Јер је веља сила у Тураках,
Онда веља шанце утврдила,
А бјјеге куле уграбила
И бјјегу напред села пркву.
Но на томе боја раздвојише,
И војводе вијеш' вијеђаше,
Да ми више не подижу војску
На Лимјане на турском тамбору,
Но на себе да чекају Турке,
Бено шанца ни затвора нека
До кржаве сабје и пољане.

Али Турци брзо устадоше,
 На Годиње село удареше,
 И су три га стране околише,
 И на село јуриш учинеше;
 Ај' је њима лоша срећа била:
 Годињани војску дочекаше
 И са шњима млади Брчелани,
 Убише се боја жестокога.
 У то сриска прискочија војска
 Из лијена села Вољеваја,
 Друга удари с Вира широкога;
 Ту се страшно војске удареше,
 Потоне се војске по мекдану.
 Док је вечер од хамана била,
 Тада Срби Бога споменуше,
 А у Турке јуриш учинеше,
 Од Годиња Турке поломеше,
 До Селаца села маленога.
 Сто и тридест главах појекеше,
 И царева тола уграбише;
 У то Ђорђе Петровићу дође,
 И са пијелом војском владат' поче. —
 А удари сини Омер паша
 Силном војском од биједа Спужа
 На крзаво село Мартиниће,
 Мартинићи војску дочекаше,
 Убише се боја жестокога,
 Низа село Турке поломеше,
 Седамдесет глава појекеше,
 Али Турци никад не престају.
 Јуриш чиве, село да опале,
 Ај' се мушки Мартинићи бране,
 А кликују Брђане остаје.
 Ко би ближи, тај је прискочио,
 У то њима у помоћ иђаше
 Та срискијех дванаест барјаках,
 А за њима дванаест стотинах
 Од Рованах и Мораче тврде,
 А хиљаду витезовах кучах,
 Мартинићу на помоћ иђаше,
 А у томе хћаху Прногорици
 Брзо њима у помоћ доћи,
 Хћаше бити јада од Туравакх,
 Али ево туге и жалости,

Штово Србе ћера од старине!
 Јер Пипери образ оприне,
 Отачество своје издадоше
 И Данила свога господара,
 Издадоше, па се предадоше
 До крзаве куће Пилетића
 И јунака Вула Марковића,
 А сви други истом устадоше,
 Ровчанима путе пресекоше,
 И сву натраг повратише војску,
 Јер и кучи не моглоше доћи,
 С тијем они Врда замутише.
 Кад зачуше јадни Мартинићи,
 Да Пипери истом издадоше,
 И сву војску натраг повратише,
 Заплака се мало и велико
 На проклето племе Бранковића:
 „Хеј Пипери, да вас Бог убије,
 „И свијетла пушка Данилова!
 „Тако ли се отачество брани?“
 Па крзаво село оставише,
 Јер се више држит' не моглоше,
 Но га огњем Турци изгореше,
 Изгореше па се послише,
 Ђе добише Врчку кључаницу,
 Па ми тада сву силу дигоше,
 Удареше уз Вјеоцавиће.
 Вјеоцавић силу дочекао,
 Те се уби боја жестокога,
 Турску силу подем покломио,
 Пред њима је Ђикићу Стефане,
 Добар јунак, да бољета нема,
 Али му је лоша срећа била,
 Јер га луда памет занјела,
 Предаде се цареву везиру,
 И шњиме се многи предадоше.
 Зато своја два сива изгуби
 За невјерност, што је учинио.
 Потом везир на Жаробаник дође,
 Ту је с војском табор учинио,
 И ту паша војску уредио,
 Како треба војску уредити
 И на Пругу Гору ударити.
 Међу тијем Петровићу књаже

Уређује младе Црногорце,
Како треба дочекати војску
И бранити Црну Гору малу,
Да преко ње не претазе Турци:
Он Црвинцу с војском утврдио,
Да од југа не проломе Турци,
А остави Цеклињане младе,
Да чувају Блато од Љабљака,
У Љешанску нахију крјаву,
У њу посла ајутанта свога
По имену Вуковић-Данила,
Да поздрављив српске поглавике,
Да чекају љуту Арбанију;
А војводу Ива Радовића
Посла њега полку Трешњевоме.
Да Ждријело за Млаћево чува,
Да не продру од запада Турци:
А сам пође Чеву крјавоме,
С књазом пође војске три хиљаде,
Да он чека мушир-Омер-пашу
У Загарац селу крјавоме.
Бено поља ни ширине нема,
Ту мишљаше дочекат' везира
И јуначки медаљ дјелити.
Кад је Омер наша разумио
За Данила Петровића књаза,
За његове младе Црногорце,
Да га чека на сред друма пута,
То везиру мило било није,
А другог пута не имаше,
Јер знаваше шта су Црногорци,
Не смијаше војску подигнути,
На Данила књазу ударити,
Но ми другу пропустио војску,
Не би л' његов с краја продомили,
Ал' не дају млади Црногорци,
Но се кољу како мрки вуци,
Бране себе и слободу драгу,
Да ми своје не покоре старе,
Но бој бију, а сијеку главе.
Тако траје два мјесеца данах,
Не моглоше напредоват' Турци.
У то књазу добра срећа била

У његову потребу војничку,
Јер имаше добра пријатеља,
Франц-Јосифа од Беча везара;
Посла књазу праха и олова
И остале потребе војничке,
То му фала и данас и вазде
На његово добро пријатељство!
У то уста цару Николаје
С договором бечкога везара,
Написаше два ситна фермана
У Стамбулу Авдугу султану,
Да он враћа с Црне Горе војску,
Ако жели шњима пријатељства.
Кад султану два фермана до'ше,
Султану се од иво не може,
Већ поврати силну своју војску,
А са својом везом погибијом,
Јер је много војске изгубио,
И велику хазну потрошио,
Бој бијући два мјесеца данах
Са Данилом Петровићем књазом,
Са слободном Црном Гором малом,
Која вазде у слободи живи,
И живије до суђења дана,
Јере носи срце Душаново.
А ви други његови потомци!
Ви тргунте и тежите блато,
И слушајте хоће на мунаре.
Сад да си ми здраво и весело,
Црна Гора, дична породице!
Нек се стобом сви Славени диче,
Јер си стожер међу вихорове.

Дизавље оружја раје у Херцеговини.

Бла Богу, вага јединоме!
Што је оно у Херцеговини
По селима и по градовима,
По тивадам' и по рудинама,
По брдима и по чаршијама,
Те се чује легек од јунака
Од истока уприан до запада,
Па унакрст земље и свијета?

Те пуштинско мунџе и громове,
 И заждиго кугле и чардаке,
 И шјетовне српске манастире;
 Ал' се ведро небо продолжило,
 Те пуштило небесна језера,
 И језерах крвава ријека,
 Тено носи спротивну рају,
 Те је топи мору у амбију;
 Ал' усташе сви бутум курјаци,
 Умугили гладни у ајвану,
 Тено кољу овце и јаганце,
 И волове раји ранитеље,
 Те их ука стоји у планину;
 Ал' усташе турске потурине,
 Зудумљари раји од Косова,
 Појахали коње нејахане,
 Опасали сабље староковне,
 Тено рају кољу по грљаву,
 А јунаке на колац набија,
 Тено цвили јутром и вечером? —
 Нит' је небо на земљу пацнуло,
 Нит' се ведро небо продолжило,
 Нит' усташе из горе курјаци,
 Нити сасвим усталоше Турци,
 Него, браћо, да вам јаде кажем:
 Ситан дође ферман од Стамбола
 Од султана Абдула Меџида,
 На све бутум паше и мудире,
 Кајмакане и земље забите
 Од несретње земље Херцеговине,
 Тајно царе на забите пише
 У дивану у своме ферману:
 „Чујте мене, паше и мудире!
 „Кајмакани и други забити,
 „Па ви старци, оце и кадије,
 „Млади мугле и стари мугетије,
 „Па сви бутум аге и бегови,
 „И сваки други ко је Турчин прави,
 „Ко се клања и авдес узима,
 „Тек примите мојег фермана,
 „Сваки у своме скупиште се граду,
 „У коме се налазе забити;
 „У Мостару, код мог паше старца,

„У Требини граду кајмакану,
 „Бубинџани, а и ви Стојчани,
 „Корјенићи, а и ви Никшићи,
 „Ви Гачани, и ви Вилџани,
 „Па Пивљани, а и ви Врђани,
 „Ви Фочани, и ви Таслићани,
 „Сваки хајде својему мудиру,
 „Сваки забит нег мелџиз окупија,
 „У мелџизу од раје никога,
 „До Турчина дину заклетника,
 „Урочите мудро и паметно,
 „Једног дана, а једног сахата
 „Да се раји одузме оружје,
 „Нек сваки бухне на својему сенату,
 „Извенеда дајте раји јада,
 „Дигните им свијетло оружје,
 „Било веде пушке али маче,
 „Али ножки али оптрѣ хорде,
 „Било ново, старо, ил' рђаво,
 „Све дижитѣ, ништа не оставите,
 „Ни влахнини бритве о појасу,
 „Ал' назите да не чује раја,
 „Да не буде голема невоља.
 „Ако тако почем не би било,
 „Кунем ви се, па вам вјеру давам,
 „Свијех ћу вас резил учинити.
 „На велике муке ударити.“
 Када такм ферман долазио
 У Мостару у пашине руке,
 Ферман учи, ником не казује,
 Ни муди Ибру својему хаџицу,
 Но довати кадем и хартију,
 И мурешѣ чим се књиже пишу,
 Те начинѣ књиже на кољено:
 Једну шаље у Требину граду,
 Старицу бегу требинском мудиру,
 Адем-бегу Ресудбеговићу,
 Другу пише, у Ђубинџе пише
 На Мугјагу на Дивдаровића,
 Трећу шаље од Стоца мудиру
 Азиз бегу Ризванбеговићу.
 А што ћу вам дукит и казиват,
 Тако паша ките написао,
 Разасла их на друге мудире,

Овако им у књигама пише:
 „Чујте мене, земаљски забити!“
 „Тек вас стигне ово моје писмо,
 „Да сте к мене брже у Мостару,
 „Немој који часа почасити,
 „Но најдуже до првога петка.
 „Који ли ми у петак не буде
 „На дивану уз моје кољено,
 „Резигом ћу њега учинити.“
 „Кад је паша књиге азурео,
 Он дозива младог каваз-башу,
 Да призове толико каваз,
 Да сваки своје понесе мудиру.
 У мађега поговора нема,
 Каваз-баша књиге прихватио,
 Подијели књиге на кавазе.
 Отидоше књиге и дођоше
 На мудири од Херцеговине.
 Кад мудирим' глас и књига дође,
 Сваки хита у Мостару брже.
 И кад дође петак турски светац,
 Сви мудири на дивану биди.
 Паша их је дивно дочекао,
 Пошједаше на меке душеке,
 Припалили дуљачке чибукке,
 А пиједе кафе из филцана,
 Кафе пију, а једва чекају
 Кад ће паша ријеч изустити,
 И какав ли абер изнијети.
 Рече ријеч паша од Мостара:
 „Турци браћо, седам адећ свима!
 „Ожђеда дошли, сазвађеном синили!
 „Ви не знате ште сте окућени,
 „Нити знате, нити ћете знати,
 „Док на читан руку не станите,
 „А на Илцил кјетву не турите,
 „И док мене тврду вјеру дате,
 „Да мој абер просочит' нећете.
 „Пак изнесе Ђитап и иниције.
 Сви му Турци рукама притиснуше,
 И на коран клетвом потврдише,
 Да абера просочити неће.
 Тада паша на ноге скочио,
 И он вади царева фермана,

Расклопи га и поклони му се,
 Целива га и челом притиска,
 Показа га Турцима' на дивану.
 Тад сви Турци на ноге скочише,
 И склопише руке на прсима,
 Под саруком главе приклонили.
 Учи наша царскога фермана,
 Скраја у крај ферман претеслими.
 Кад сви чуше, бирдем поједаше,
 Свак се мучи, у памети учи,
 Ко ће бољи цван измислити.
 Умукнуше цуно по сахата.
 Проговори паша од Мостара:
 „Сад шта ћемо, и како ли ћемо?
 Проговори беже Амзи-беже
 Мудар Турчин столовачки мудири:
 „Царев пашо, земљи господаре!
 „Истина је то сви бутум знамо,
 „Да се царска ријеч не пориче,
 „Што цар хоће, то и алах хоће,
 „Ал' су кршна настага времена,
 „Није лако безоружат' рају,
 „У цусат му све лежи поштење,
 „Све што има, па и сама глава.
 „Није лако рају резилити
 „Без велике наше погубије.“
 Али мудар из Љубинца равна
 Старац Мујо Срдаренић ага
 Амзи-бегу прекиде ријечи,
 У дивану тури лакрдију:
 „Узъм, пашо, и сви редом Турци!
 „Истина је што Амзи-бег каже,
 „Но ћу и ја нешто представити.
 „У Љубинском моме кадилуку
 „Два диједа има праве раје,
 „Све чиније, факаре ришћанске,
 „Ама сваки цусат набавио,
 „Пусат му је кућа и бантина,
 „И милији од она и мајке.
 „Кад станемо рају одирати,
 „Биће муке да нас насу прича.“
 Амзи-беже рече, те пресјече:
 „Стан' Мујага, држи на којој си.

„Кодико је све Херпетовине,
 „Нико није ка' ја запануо
 „На крајину на сенту криву
 „Као што су Турци у Требињу;
 „Нема дана, а нема сахата,
 „Кад не пуца пушка на све стране,
 „А кликују у невољи Турци:
 „„Ко је Турчин! ево нам душмана!
 „„Карадаг нам одатна ајвана,
 „„Или робља али мртве главе.“
 „Кад се гође чуше ови гласи,
 „Сва устане раја на оружје,
 „Те заскачу клане и богазе,
 „Црногоруц пијен одузима,
 „Па кад раји повидим оружје,
 „Што ћу без њих на крајини љутој?
 „Ништа друго, лијеног ми дива,
 „Него селит' из града Требиња.
 „Па и ту би мало квара било,
 „Али ево и горе невоље:
 „Одавна је раја пресилила,
 „Комшија јој домна Гора Црна,
 „Па Дробњаци и сви Граховљани,
 „Који су се скоро одметнули,
 „Брат ће брату доћи у сватове,
 „Брат не жали за брата гинути.
 „Па ако се једном закривимо,
 „Не мире нас сви седам деветета.
 „Је л' овако, браћо ефендије?
 „Сви мудрири тому капи били,
 „Адем-бегу дову учинили:
 „Бе аерим, беже Адем-беже!
 „Аерим ти госпоцко кољено,
 „Така памет царовати може.
 „Без покоља — бели бити неће,
 „Ако ништа без главе почнемо.
 „Није шала кад устане раја,
 „Неће жалит' при оружју главу.
 „А кад власи претву умпрати,
 „Биће муке од свакоје руке.“
 „Када паша зачу лакрдије,
 „И сам види посла и опосла,
 „Стаде купит' у главѣ памети,
 „Из чибукѣ два дима потегну,

„Дим му укри и главу и браду,
 „Па овако ријеч протовори:
 „Немојте се, браћо препанути,
 „Док је у нас силен Турака
 „Добри коња и бритки сабаја,
 „Певердана, сјајни јатагана,
 „И док нам је паша Омер-паша
 „У крајини су тридест табора,
 „Све низама војске азуране,
 „И сувише љута убојника
 „Арнауца и башибозука,
 „Те сву нашу отъену крајину
 „Узаптите, с царом умирише.
 „Ал' с у силу не ваља уздати,
 „Него рају добит' на прјевару.
 „Ево како треба урадити:
 „Власима је брзо ускресење,
 „Нема више но три ете дана.
 „На пвијети пред васкрсеније
 „Нека сваки у свом кадилуку
 „Тај дан почне купити оружје,
 „Кочобаше у селу својему,
 „А мухтари у својој кабили,
 „А на осам дана пред цвијети
 „Сваки мудир у свом кадилуку
 „Нек повата, и у аису бапи
 „Манастирске главе кадуђере,
 „Све кнезове и попове листом,
 „И бегога по избор главара,
 „Турите им на тамници страже.
 „„Држите их тако уапшене,
 „„Док се раји покупи оружје,
 „„Који вам се не би покорио,
 „„Или почем оружје укрио,
 „„Посјеците, на колац набијте,
 „„А кућу му огњем запалите.“
 „Сви му бези ријеч прифатили,
 „Поклонише, на ноге усташе,
 „Сваки иде завичају своје.
 „Како који дома долазаше,
 „Сваки себи мслице окуца,
 „Муслимане царског шеријата,
 „Ферман кажу из уста у уста,
 „Све на тајну божју вјеру тврду.

Како који доноси оружје,
Рони сузе низ јувачко лице.
Неки пружа, а обрће главу,
Неки љуби бистра цевељана,
Кундака му сузам' повасио,
Свако пушку у чарку целиви,
Неко сјајна ножа у тилту,
Па за пасом пазе на бокове,
Вратише се дому кукајући
Празних рука, а образа црва.
О нећељо и цијетносије,
Од како те божја сила дава,
Чу ли икад оваког кукања
У том дану, а у једном сату,
Као данас у Херцеговини?!
У три дана, није више било,
Све се бутум покупи оружје.
А и те бих јаде опростио,
Ал се диже пусат без теџера.
Ђе гођ било бирана комада
Од оружја сиротиње раје,
Добра ножа или цевељара,
Или добре цјеве у кундаку,
Разграбише Турци као вуци,
Нешто мухтар, а нешто мудури,
Пребираче у Мостар послаше,
Три магазе клете напунише,
Да ту труне рђом до свијета,
А пушташе из ансе главаре.
Тад сва раја оста без оружја.
Осим само Зубачка кнежина,
Јер се нађе јунак на крајини,
Добар јунак Вукаловић Љука,
Те не пође на вјеру Турцима,
Нити пође, ни оружја даде,
Но одметну рају свуколику,
Те с Турцима дуго ратовао,
И доста им јада починио,
За то знаду сви седам девети.
Јунак био, па се обранио,
Дуго му се име спомињао,
А Бог раја кадгођ помогао!
Ми велимо: хоће, ако Бог да!

Беган сердар и Шабан-ага Арнаутин.

Боже мили, чула великога!
Тешке су ти навалиле даве
У Мостара чегеби-пазара
На три села од Карадаглије:
Зенђи Струга и Карамалинско,
И Љевинића мјеста хрјдучкога,
Ђе се срски соколићи легу,
Воде чету низ Херцеговину,
Све харају, а сијеку главе,
А робе нам биједе кадуње,
Воде буле у Морачу горну,
Шњима жене морачке бејаре,
То нам дину поднијет' не море.
И те би смо јаде опростили
Но ми ове простит' не можемо
Од Турчина Тоске Хасан-беге,
С Ускоцима вјеру уватио,
Па их пушта кроз Херцеговину;
Кад Ускоци шићар задобију,
Исе чине Тоски Хасан-бегу.
Но да видниш Ченгића Дервиша,
Што је сгину књигу накитио,
Оправи је па Језера равна
А на руке Тоски Хасан-бегу:
"О Турчине, Тоско Хасан-беже!
"У зб' час те папа поставио
"Да му чуваш стражу од каура."
Кад Турчина књига допавула,
Он дозива своју прву слугу,
Прву слугу Чалодоровић-Султа:
"Хајде кули једну чету малу,
"Те је води у Карадаглију.
"Ти си тамо научио, Султо,
"Три си тамо зиновао зиме
"У Морачи тврдој Качаници."
А то Сулу мило не бијаше,
Ал' му друга бити не могаше,
Но изабра једну чету малу,
Чету малу двадесет Турака.
Па се отле подигнуо Султо,
И ето га мрком Синанином
Па западе наред друма пута.

Ту их тамна ноћна уставиља,
А бијели данак уватио,
Ту је Суљо оставио стражу.
Док се прамен магле намолио,
А из магле момак испануо,
По имену Требјешанин Ристо,
Братучеде Бегана сердара.
Познаде га Чалоровић Суљо,
Кад га позва Чалоровић Суљо,
Ни мало му мило не бијаше,
Шћаше Суљо уклонити друштво,
И оваку ријеч бесјејдио:
„Оно није нико од каура,
„Но је оно ова наша раја.“
С Турцима се влаше намјерило,
По имену Вазевићу Мило:
„А што лажеш, Чалоровић Суљо!
„Овај момак од Карадаглије,
„Братучед је Бегана сердара.“
Којега су Турци дочекали,
Учињеше ватру из пушака,
Сломнеше му у рамену руку.
Но оскочи Требјешанин Ристо,
Он оскочи од коња долина,
Па довати пушку гранајдију.
Својој пушци даде ватру живу.
Пуста пушка ватру преварила,
Те му русу искобила главу,
Па га Турци тада уватише,
Поведоше у Језера равна,
Код чадора Тооске Хасан-бета,
Па га води на танке чардаке.
Пред Турчина Тоску Хсан-бета.
Но му турчин тихо бесјејдио:
„Каурине Требјешанче Ристо!
„Да би ли се почем потурчио?
„Кунем ти се, и вјеру ти дајем,
„Ако би се, влаше, потурчио,
„Дао бих ти луке и читлуке,
„Дао бих ти тридесет читлука,
„И на њима тридесет чивчија,
„У свакога сјеме и волови.“
Стаде Ристо срамотити Турке:
„Проб'те ме се, пасје вјере, Турци

„Не бих ви се јунак потурчио,
„Ни часнијем крстом преврнуо,
„А за вашу вјеру приватио,
„Да ми поду царевине дате,
„Но у вјери радим умријети.
„А знате ли, пасје вјере, Турци,
„Да Ускока има три стотине,
„Да ће мене добро осветити,
„Да никога нема од Ускока,
„Без мојега братучеда првог,
„Братучеда Бегана сердара,
„Беган би ме осветио, Турци.
„А камоли тридесет пушака
„А све браће моје Требјешана.“
Тадај Турци поведоше Риста,
Оведоше Плевљи и Таслици,
Те му тамо савезаше руке,
И русу му посјекоше главу.
Хабер оде земљи по ћенару,
Дође хабер у Карадаглију
На бијелу сердареву кулу.
А кад чуо Бегане сердаре,
Тростуке га сузе пропануле,
Док сердару други хабер дође
Из питоме Пиве хадовите,
Ве Окицу Турци преварише,
На божју га вјеру ухватише,
Оведоше бијелу Мостару,
Турчину га наши поконише
Оу његова оба побратима.
Узмуци се Бегане сердаре,
Ве му Турци вјеру преврнуше.
Тадај скупи ускочке главаре:
„О Ускоци, моја браћо драга!
„Сад што ћемо од живота свота,
„Смијемо ли покупити војску. —
„Видите ли што нам чине Турци,
„Све на миру и на вјери тврдој! —
„Без изума свијетлота књаза?“
Но говори ускочки главари:
„Наш сердаре, од крајине крило!
„Не смијемо покупити војску,
„Што нећемо запитати књаза.
„К нама скоро изглаголио Крцо,

„Да с Турцима боја не чинимо.
 „Но срдаре, од крајине криго,
 „Ти напиши лист књиге бијеле,
 „Пошаљи је Петровићу књазу
 „На широку пољу Цетијскоме
 „Те се моли књазу честитоме,
 „Не би ли нам изум учинио,
 „Не би смо ли браћу осветили.“
 Срдар ситну књигу наклетио,
 И под књигу књигоношу нађе
 Брата свога Јонущину Јуку,
 И даде му књигу шаровиту,
 Оваку му ријеч бесједио:
 „Хајде, Јука, и днечи и ноћи,
 „Немој сјести, немој починути,
 „Доклен доћеш на поље Цетиње,
 „Па му подај лист књиге бијеле.“
 Скочи Јука на ноге дагане,
 Оде Јука и днечи и ноћи
 Путовати преко Горе Црне,
 Доклен дође на поље Цетиње,
 У згодно је доба долазио,
 Међу акшам и међу јацију
 Под дворове свијетлога књаза
 Свога књаза у цршети нађе,
 Па му даде књигу шаровиту.
 А кад виђе наш свијетли књаже,
 И њему се саму ражало.
 Како су их преварили Турци,
 Па овако говорио књаже:
 „Хајде опет Стругу на крајину,
 „Поздрави ми Бегана срдара,
 „Ја ћу њему изум учинити,
 „Неће д' своју браћу осветити.
 „Ви идите низ Херцеговину
 „Робите робље, и сјајте главе
 „Од синијех ага и бегова,
 „Као што сте и пријед чинили,
 „Јер су они ришћански крвници.“
 Оде Јука и днечи и ноћи,
 Докле дође Стругу на крајину.
 А кад дође срдаревој крди,
 Те му даде лист књиге бије,

Па је ситве књиге наклетио,
 На главаре књиге растурио.
 Прву књигу у сего Љевиншта
 На сокола Већирова Рада,
 Другу књигу у сего Сировца
 На главара Рубешанин Јуку,
 Трећу књигу под Пуштада мада
 На нашега старца капурана,
 Капурана Шећковић-Стевана,
 А четврту Петрушићу Велу,
 Ону пету Грабачу Видаку.
 Кад се књиге по гласу стигоше,
 А Срби се на ноге дигоше,
 Сваки хита, а за кавгу пита.
 Стаде јeka горе и планине,
 Док ето ти Већирова Рада
 На његову бијелу брину,
 И за њиме тридест Љевинштана
 На Малинско под танке чардаке,
 Под чардаке Алексића Мирка,
 Ту се стаде окупљати војска.
 Доклен прамен магте помолио,
 А из таме јунак испануо
 По имену Рубешанин Јука
 На зекаљу како горској вили,
 А за њима сви Ровчани редом,
 Док ето ти старца капурана,
 Капурана Шећковић-Стевана,
 А за њиме неколико војске,
 Док ето ти Петрушића Вела,
 И за њиме неколико војске.
 Ту се вела окупља војска.
 Но им нема два најбоља друга,
 Нема њима Бегана срдара,
 И ђетића Вајатића Шунда.
 Стаде јeka друма чавлиника,
 Док ето ти два добра јунака,
 За које смо маго пре зборили,
 По имену Бегане срдаре,
 Свој дружини глава долазила.
 Па је Беган разредио војску:
 Једну војску бјеше оправио,
 Оправио на Млетичак равни

Код мрамора Ченгић-Смаил-аге,
 И пред њима Бајагића Шунда,
 И сокола Јакшића Михајла,
 И за њима стотину момака,
 Да осване војске у Ивицу
 Виах' Којића од камена куле.
 Ту је Турчин силан Шабан-ага,
 А за њиме стотину пандура.
 Када дође Милановој кули,
 Стаде Беган разређиват' друштво:
 Он оправи Саву Лаковића,
 И још шњима Лопушину Луку,
 И за њиме неколико друга,
 Све јунака бирана војника
 Под бијелу Миланову кулу.
 Ту их тавна нојца оставила,
 А бијели данак приватио.
 Стаде сердар измамљиват' Турке.
 Но Турцима хабер долазио
 Од Дробњака од племена јака,
 Не могаше измамити Турке:
 „Шабан-аго, зло ти јутро било!
 „Ето на те Бегана сердара
 „Су његово до двјеста Ускока.“
 Пошто Турци све то разумјеше,
 Још се боље Турци притврдеше.
 Неће с миром Сава Лаковићу,
 Но удари Милановој кули.
 Није лако приватити кулу
 У висини од боја четири,
 Тона нема, а кумпоре нема.
 Нагна коња Кришкана Сузо,
 Те се рани под бијелом кулом,
 У томе се поврнула војска
 Више куле код бијеле црве.
 Док ето ти Бајагића Шунда,
 И доведе његову ордију.
 Узмучи се Бегане сердаре,
 Но говори Бајагићу Шундо:
 „О, Бегане, наша перјанице!
 „А шта си се данас узбешио?
 „Ако Бог да и срећа јуначка!
 „Лако ћемо извадити Турке.“
 Па од земље на ноге скочио,

И довати дрвене саоне,
 И натури сламу и сијено.
 Па говори Бегане сердаре:
 „Је ли мајка родила јунака,
 „Да поћера дрвене саоне,
 „Да поћера под бијелу кулу,
 „Не бисмо ли запалили кулу.“
 Тун се добар јунак намјерио,
 По имену Грдишић Стеване:
 „Ја ћу ћерат' дрвене саоне.
 „Но сердаре, ја те Богом кумим,
 „Ако мене суђен данак дође,
 „Те погинем под бијелом кулом,
 „Немој мене кости оставити
 „Да их турска нсга не погази.“
 Сердар њему божју вјеру дава:
 „Ни мртва те оставити нећу.“
 Ни поћера Стеван саонице,
 Још му пека момчад помогоше.
 Но да видниш Бегана сердара,
 На војску је вику учинио:
 „Јуриш, браћо, ја ве Богом кумим!
 „Удримо их прахом и словом,
 „Да од врага не остане трага.“
 Сви на ноге једанак скочише,
 Док догнаше дрвене саоне,
 Докнаше их под високу кулу,
 Па их тиву вагру наложише.
 А Ускоци крвави јунаци
 Кидасаше са четири стране,
 Поблише се огњем из пушака.
 Иде тама од неба до земље
 Од врућега праха и олова
 И од царе коњске и јуначке,
 Ту брат брата познат' не могаше,
 А камо ли Турчин каурина;
 Све кољаше, ко кога могаше,
 Нож сијева, крв се пролијева,
 За бјела се грла поваташе,
 Запете их пушке отимаху;
 Од Турака многе јаде раде:
 Стоји звека пламеногa ножа,
 Стоји крка кости од Турака,
 Велика се учињела мука

Од Турака силни крајиница,
 Но Ускоци и бољи јунаци,
 Они њима боље кидисаше,
 Из огња их силом ишћераше
 С упаљеном сламом са сазона.
 Докле Турци сташе искапати
 Кроз пенцере низ високу кулу,
 Док испадне Мустај Барјактаре
 На зекаљу како горској вили,
 У рукама носи кубурије,
 Но га силан момак дочекао,
 По имену Рубешанин Лука,
 Носи Лука пламенита ножа,
 На Турна јуриш учинио,
 Но га Туре с пушком утраби,
 Убио га посред срца жива,
 Паде Србаљ у зелену траву
 Под бијелу Миланову кулу,
 А побјеже силан барјактаре
 На зекаљу коњу од медана.
 А за њим се отворише Турци,
 Побјегоше Шабановој кули,
 Дочека јунака од Србаља
 По имену Бегане сердаре,
 Убише се прахом и оловом,
 Ту убише Мустај барјактара.
 За бјега се града пофатише,
 Појекоше стотину Турака,
 Не утече друга ниједнога,
 Ни да каже како их је било.
 Моли Бога Бегане сердаре,
 Да му вјетар од Ивине пуне,
 Од Ивине високе планине,
 Да развуче малу у крајеве,
 Да он види ко је задобио,
 Ко м' јуначки мегдан изгубио.
 Бог је дао и срећа јуначка,
 Вихар вјетар од планине пуну,
 Од Ивине зелене планине,
 Те подиже малу у облаку,
 Тадај Беган погледао кулу,
 Кад од куле није ништа нема,
 Но је пута изгорела кула;
 Од Турака нема пиличника.

Доше се искупљати момци,
 И доноси' јуначко поштење.
 Док ево ти Доушине Луке
 Су два брата од рођене мајке,
 Она три носе по турачку главу;
 Док ево ти Саве барјактара,
 И он води свезана Турчина;
 Док ево ти Петрушића Бела
 И делије Ландуновић Кека,
 Оба носе од Турака главе;
 Док ево ти Грдинића Стева,
 И он носи од Турчина главу,
 И Турчина води свезана;
 Док ево ти Милош-Бојовића,
 И он води свезана Турчина;
 Док ево ти Дамјановић-Сима,
 И он носи од Турчина главу,
 И за њиме Смајовићу Ристо,
 И он носи са Турчина главу;
 Док ево ти Петрове' Илије,
 И он носи од Турчина главу;
 Док ево ти Вилинића Васа,
 И он носи од Турчина главу;
 Док ево ти Хашинића Михајла,
 И он носи од Турчина главу.
 Како који момак долазаше,
 Тако сваки поштење носаше:
 Неки носи главу и оруђе,
 Неки води коња седеника,
 Неки добро руво са Турчина.
 Пошто сердар искупио војску,
 И пошто је на тевтер турио,
 Докле виђе, весела му мајка!
 Нема њему доброга јунака
 По имену Рубешанин-Луке,
 Но је јунак убијен од Турака
 При сердару добра срећа била,
 Више њему не погибе друга
 На вртици на турској крајини,
 Без једнога Рубешанин-Луке.
 Осветише Ускоци јунаца
 Браћу своју Риста и Окицу.
 Отолен се војска поврнула,
 Поврнула Стругу и Малинску

Све за славу Бога милоснога,
И за здравље на Петине књаза.

Бој на Граховцу.

Иван чини Цар-Отмановићу
У Стамбулу на своме дивану,
Све му лаге стаде на дивану,
Његове су лаге и рипаги,
Стамболије офе и хаџије.
Кад је царе диван саставио,
На дивану тужбу учинио:
"Чули те ме, лаге моје драге,
"Од Мурата цара с Њосовога
"Има пуно пет стотин' година,
"Од кад нам је задобио царство,
"Царовасмо пет стотин' година,
"Ратовасмо су седам краљева,
"Ниједноме земље не пуштисмо,
"Лаге моје, од нашега царства,
"Од Европе од Отмановине
"До Данилу Петровићу књазу,
"Књаз Данило осамовољио се,
"Не боји се цара ни ћесара,
"Пружи ми се у земљу Турчију,
"Пружи ми се уз Херцеговину,
"Притиште ми Скендербеговину,
"Притиште ми седам кадилука,
"Развали ми тридест паланака,
"Које су ми грађене с ферманом;
"Ометну ми поданичку рају,
"А најприје, моје лаге драге,
"Од санџака од Херцеговине
"Ометну ми Жупу и Грахово,
"Има пуно дванаес година,
"Ни ми дају гроша ни харача,
"Ни турскога хака са земља.
"И то књазу адалтић ћасмо,
"Но се пружи у земљу Турчију,
"Ометну ми Пиву и Дробњаке,
"За све јаке Зубце и Бањане.
"На Бањаним' обали ми кулу,

"Појејече ми цареве сејимене,
"Понесе ми од боја топове,
"Што су нама стари задобили
"Под Клобуком градом бијелијем
"У мошкoвског' силна ценовага,
"А знате ли, лаге моје драге,
"Кад притисне сву Херцеговину,
"Хоће Босну ласно притиснути,
"Нашему ће дину додијети,
"Кад састави Босну и Србију,
"Прну Гору и Херцеговину,
"Могла би нам царство преузети.
"Моје лаге, да се промучимо,
"Ми да наше царство придржимо!
"Је ли била родила Турчина
"У Стамбулу нашем Цариграду,
"Да учини измет цару своје,
"Да му дадем војску регулану,
"Ради вјере и турскога дина,
"Силне војске колико му драго,
"А за војском тан и топове
"И велико блато небројено,
"Да изведе моју силу војску,
"Лаге моје, на Херцеговину,
"Да понови царева границе,
"Да начини тридес паланака,
"Да ми рају поданичку врне,
"Па отаге војску да обрне,
"Да удари на Карадаглију.
"Прну Гору ватром да онзи,
"А седморо Брда подараћи,
"Да јењаше Петровић књаза,
"Црној Гори име пребедемо,
"Јењи-шесер да је назовемо,
"Тада бисмо царовали с миром,
"И за дуго царство придржали.
"Валај бидај и тако ми дина!
"Дао би му шћеру за љубовцу
"И сувинше мохур од Стамбола,
"Био би ми мохур санџија,
"Првог лаге бит' у мени неће."
Кад је царев диван разумио,
Сви су Турци ником повикнули,
У господски диван погледали,

За три сата и седам декиа,
 Не нађе се бета ни везира,
 Да бесједе с царом на дивану,
 Већ подокан Ђино наша стари
 Месеџета града Меџедина,
 Он овако бесједе сугтану:
 "Сугтан-царе, драги палишаху!
 "Дај ти мени војску регулану,
 "Силне војске дванаес хиљада,
 "Регулане војске изабране,
 "Све солдате из Анатолије,
 "И пред њима Ферис-пашу млада
 "И дај мени санџак барјак царски,
 "Без њега ми војевања нема,
 "За барјаком од боја топове,
 "Златну хаџку са Стамбод-кашије
 "И тумбака топа великога
 "И два брата два Ренџовића
 "И четири велике тумбаре,
 "Чим ћу палит' куле на ћенаре,
 "И праније, чим ћу бранит' војску;
 "И дај мени на море бродове,
 "Да завезем на ђемије војску,
 "Да се твоја не умори војска,
 "На Европу цадом путујући.
 "Док изиђем под Херцеговину,
 "На суво ћу војску истурити,
 "Херцеговце луте покушати,
 "Који полу царевине бране.
 "Има војске дванаес хиљада,
 "Више мени војске не требује.
 "Швака ћу ти на границе доћи,
 "Повољу цареве границе,
 "Начинити тридес паланака.
 "Рају ћу ти подјаничку врнут',
 "Отаде ћу војску обрнути
 "Те удрити на Карадагљу,
 "Црну Гору ватром ослепити,
 "Сва ћу брда таби учинити,
 "Јевњисаћу Петровића књаза,
 "Пређес име малој Гори Црној,
 "Јевњисаер назват' је сугтану,
 "На Петинју развагити цркву,
 "Батаљити звоно принципново,

"Начинити меџиди памју,
 "Те учинит' дину задужбину.
 "Тада ћемо царовати с миром
 "И за дуго придржати царство."
 "То збораше Бога не мољаше,
 "Тако њему ни помоћи неће.
 "Кад разумје сугтан на дивану,
 "Ђино-паша ријеч бесиђаше:
 "Даго моја, Ђино наша стари!
 "Мојијем ћеш царством управљати."
 "Ове му даде што је заслужио,
 "Силне војске дванаес хиљада,
 "И пред њима Везир-пашу млада,
 "Даде њему санџак барјак царски
 "И велике од боја топове,
 "И даде му на мору бродове,
 "Те завезли у ђемије војску
 "И велику рану и чебану.
 "Кад се силне паше завезоше,
 "Цар пашама хавр даву даје:
 "Ајте с Богом, моје даде драге,
 "Ваш у супрот динском душманину.
 "Да ви мало до невоље дође,
 "Нађићете пријатеља мота,
 "Пријатеља од Беча ћесара
 "Даће вама праха и булета
 "И бешкота хљеба за солдате
 "Из бијега Дубровника града,
 "Помоћ' ће ви, преварит' ве неће."
 "Отолен се паше подигнуше,
 "И дењизом војску затурише,
 "Истуреше под Херцеговину,
 "Па на суво војску извезоше,
 "А на суву цаду натурише.
 "Ето силне војске на Вилећу,
 "На Вилећи табор учинише,
 "Починуше два мјесеца дана,
 "Док окупи Херцеговце луте,
 "Који полу царевине бране;
 "Па с отоген војска подигнула,
 "Царска сила на Бањане дође,
 "На Бањане табор учинише,
 "Починуше за неђељу дана,
 "Док за војском тини стигнуше;

Па се сила царска подигнула,
 На границу књазу ударише,
 Дочека их протопопе Лука
 Су његово стотину панаура
 Од равнота племена Вавана,
 Бој бијашу, боје не могаху,
 Док га царска сила освојила.
 Потискоше протопопа Луку,
 Четири му изгубише друга;
 Од Грахова Ретка баријатара,
 А до њега Јездовић-Јована
 Од Вавана Петра Радовића
 А до њега деги Ђока малог.
 Кад видео протопопе Луку,
 Када виђе, е му не помаже,
 Ситне књиге на Цетине пише:
 „Књаз-Данило, земљи господаре!
 „Ево су нам ударили Турци,
 „Царска сила низ Херцеговину,
 „Ударили су Турци на границу,
 „Е су Турци мене потиснули,
 „Четири ми друга изгубише,
 „На Вилусе табор учинише,
 „Индат мене, ако Ђота знадеш.“
 Ситне књиге земљу претизаше,
 На Цетине часком допашуше,
 А на руке Петровићу књазу.
 Кад видео књиге што му кажу,
 Мирије му од свијета биде,
 Ђе е ударили на границу Турци;
 Жели боја, да Србе помене
 На Косову што су поинули.
 Он погледа по својој биварди,
 Док угледа Филиповић-Петра
 И до њега протопопа Петра:
 „Брже да сте на Грахово равно!
 „Ево су нам Турци ударили,
 „Царска сила низ Херцеговину,
 „Ударили су Турци на границу,
 „Пош ви Лука у невољи пмиле,
 „Е су Турци притужили Турци,
 „Четири му друга изгубили,
 „На Вилусам табор учинили,
 „Чувајте ми робље од Турака,

„Док окуним малу Гору Црну,
 „Да цареву силу дочекамо.“
 На привати кадем и хартију,
 Књиге ситне на племена пише,
 На војводе, и на капетане.
 Прву пише у Трешњево равно,
 А на руке Милошу сердару:
 „Најближи си тамо на бегару,
 „Јес' ли чуо, јес' ли разумио,
 „Е су нама Турци ударили,
 „Сила царска низ Херцеговину,
 „Ударили су Турци на границу,
 „Пош нам Лука у невољи пмиле.“
 (Све му што је и како је каже.)
 „Брже купи све Цуце камене,
 „Да си шњима на Грахово равно,
 „Ту ћеш ваћи војводу Анга,
 „Жели боја да освети боја,
 „А до њега Паула сердара,
 „Онђе ћете починути с војском,
 „Ма на Турке ударит' немојте,
 „Да ве ђута не удари гуја.
 „Док окуним малу Гору Црну,
 „Да цареву силу дочекамо.“
 Ову пише, другу књигу пише,
 Те је спреми Чеву каменоме,
 А на руке змају отьеноме:
 „Чуј, војвода Петре Вукотићу,
 „Јес' ли чуо, јес, ли разумио,
 „Е су нама Турци ударили,
 „Царска сила низ Херцеговину,
 „Ударили су на границу Турци,
 „Пош нам Лука у невољи пмиле,
 „Е су Турци притужили Турци.“
 (Све му што је и како је каже.)
 „Брже купи Озриниће ђуте,
 „Да си брже на Грахово равно,
 „Не остави старога Машана,
 „Он је добар уређиват' војску,
 „И три Вука Машанова сини,
 „Ђе ударе не требају мунџе.“
 Ову пише, трећу књигу пише,
 Оупреми је у Бјелице тврде,
 А на руке Бору капетану:

„И бориша, мене, капетане,
 „Јес' ли чуо, јес' ли разумио,
 „Е су нама Турци ударили,
 „Сила царска низ Херцеговину.“
 (Све му што је и како је каже.)
 „Него купи све Бијелице листом,
 „Да си брже на Трахово равно,
 „Онђе ћете починути с војском,
 „А на Турке удрити немојте,
 „Док ви нидаз од Петина спремам.“
 Ону пише, а четврту пише,
 Опреди је у племе Његуше,
 А на руке Радоњић-војводи:
 „Јес' ли, Иво, разумио дивно,
 „Е су нама ударили Турци,
 „Сила царска низ Херцеговину,
 „Пошам Лука у новољи пиши.“
 (Све му што је и како је каже)
 „Брже купи све племе Његуше,
 „Да си брже на Трахово равно,
 „Онђе ћете починути с војском,
 „Ма на Турке удрити немојте,
 „Док окушим магу Гору Црну,
 „Да цареву силу дочекамо.“
 Ону пише, пету књигу пише,
 Опреди је питому Пеклину.
 А на руке Лукетићу Саву:
 „Чуј, срдари Лукетићу Саво!
 „Е су Турци нама ударили,
 „Царска сила низ Херцеговину.“
 (Све му што је и како је каже)
 „Ве пош Лука у новољи пиши,
 „Брже купи нахију цеклинску,
 „Да идемо на Трахово равно,
 „Да цареву силу дочекамо.“
 Ову шаље, шесту књигу пише,
 Опреди је селу Љуботињу,
 А на руке силну пош Вуру:
 „Чуј, војвода, силан поне Вуру!
 „Земан дође ваља војевати,
 „За крс часни крају пројевати,
 „Ми да Србе старе поменемо,
 „На Косово што су погинули.“
 Кад је свитне књиже растурае,

Окозиша Петровића Мирка:
 „Ево тебе, брате, Петровићу,
 „Све Бајини, шћима Доњекрајин,
 „А ево ти од боја топови,
 „Да си брже на Трахово, Мирко,
 „Онђе ћете све војводе наћи,
 „Лијено ћеш починути с војском,
 „Па ћеш, Мирко, увести Турке.
 „Кад издржавље Спасов данак дође,
 „Предвојићеш на четворо војску,
 „С четири стране ударите,
 „Крв пролијте, зажалит' немојте,
 „Ради Бога и крста часнога,
 „Ради срца и слободе драге,
 „Немој пуштит' из Трахова Турке
 „Да унесу цареве топове
 „И свилено царско чадорје,
 „Е т' овамо повратишта нема.“
 Кад разумје Петровићу Мирко,
 Привати војску и топове,
 Его Мирка на Трахово равно.
 Каде Мирко на Трахово дође,
 Све војводе на Трахово нађе.
 Војводама божију помоћ викну,
 Војводе су на ноге бринуле,
 Те му с нога помоћ одазивљу.
 Маго сједи, те су починули,
 Тада рече Петровићу Мирко:
 „Да војводе, моја браћо драга!
 „Је ли који уводио Турке,
 „Ве су Турци табор учинили,
 „Има л' војске, колико се каже?
 „Омијемо ли Турцима ударити?“
 Војводе му ријеч бесјеђаху:
 „Господине Петровићу Мирко!
 „Силна турска на Трахови војска,
 „Чадорови ка и лабудови,
 „А мушкетери како гора честа,
 „По редулу царски солдати,
 „Нема војске, колико се каже,
 „У над божи, добићемо Турке.“
 Па одоше уређиват' војску,
 С које ће им стране ударити:
 О Омугића Петра Вукотића,

Око њега Озринићи љути,
А до њега Милоша срдара,
И Ђидију војводу Илију,
За њим Цупе, убојине љуте,
И Бјелице, који кавгу траже,
Уз ријеку Паула срдара,
А до њега Јован-капетана
С Ваванима и с Праховљанима
На богате и на материце.
Вели Марко: „ја ћу од Средњата.“
А Радовин бјежећи војвода:
„Ја ћ' од Орта високе планине,
„Нек удари Ђуро на коњике
„И његово гарзе пет стотина;
„Почините три биједа дана,
„Док наздравље Свасов данак дође,
„Тада ћемо Турцима' ударити,
„Браћо моја, су четири стране
„Крв пролијте, зажалим' немојте,
„Рад образа свијетлога књаза,
„Ради срца и слободе драге,
„Иа што нама Бог и срећа даде!“
Тако рекли, па се послушаше,
Ове војводе на ноге бацише,
Капетани војску окренуше,
Су три краја Турке оклопаше,
Ту је сила војска замренила,
Док уторник на здравље свануо,
Србима је срећа прискочица,
А Турцима велика несрећа.
Догоше се из табора Турци,
Ударине на Омугић тврди
На стражаре и српске пандуре,
А то виђе протопопска Лука,
На војводе очи ископаши:
„Сад војводе, Петре и Милошу,
„Нијесте ми прије вјеровали,
„Има браћо, два биједа данка,
„Мене гоне Турци без престанка,
„Сад на ноге, да се поколемо,
„Рад образа свијетлога књаза.“
Ту четири бијаху војводе,
Једно Петре, а друго Милошу,
И Ђидија војвода Илија,

А четврто Боро капетане,
Међу њима протопоп бијаше,
Сви на ноге једино бацише,
Послеше уз Омугић тврди
Озринићи дави изабрани,
До њих Цупе убојине љуте,
И Бјелице, који кавгу траже,
Турци су их снажно дочекали,
Бој бијаху, боље не могаху,
Прогорски гину вицијали,
Протогори ма не узмицаху.
Турцима се ближе примичаху
На мушкете и на материце,
На Омугић часком испануше;
Кад се нашли на невољи Турци,
Побјегаху на Омугић тврди.
Прогориц пушке потурише,
Те сијеку на буљуке Турке.
Да је коме стати на гледати,
Како ножи српски сијеваху,
Како турске главе зијеваху!
А да видиш протопопа Луку!
Он потеже сребрна анцара,
Па у Турке загон учинио,
Те сијече на буљуке Турке,
Не сијече из реда солдате,
Но биране цареве бимбаше,
Прогорске свети вицијале;
До табора Турке догонаше,
Дочека га отац од топова,
Потоди га део алка златна,
Те погубе протопопска Лука,
Првој Гори цвијет укинуше,
А до њега Бора капетана,
А до Бора Манојловић-Риста,
Он бијаше перјаницама' дика.
Љуто цмили протопопска Лука:
„Бе си, брате, Петровићу Миле?
„Унеси ми главу и оружје,
„Да ме брате не сијеку Турци.“
Мили за то ни абера нема,
Но су њега заболеле руке
За свог брата сијекући Турке.
Грми, сива, а крв се пролива,

А још Мирка нема од Средњака.
 Кад видео Пајо канетане,
 Он појави ћезиван билаш,
 Ето њега крајем од ордане,
 До табора Мирку договаше:
 „Господине, Петровићу Мирко!
 „Пушти војску, ја те Богом кумим,
 „Потибе нам нахија катуњска!“
 Срдито му Мирко одговара:
 „Нека гину и како му драго,
 „Да јесмо ли говорили, Пајо,
 „До четвртка да нам боја нема.“
 Пајо му се Богом заклињаше:
 „Турпи су нам прије ударили.“
 Кад разумје Петровићу Мирко,
 Он завика сила пона Ђура:
 „Удри, Ђуро, с гарзом на коњике.“
 А кад чуо војвода Ђуро,
 Он појаше широка дорина,
 Поред њега Пајо на бојина,
 А за њима гарзе пет стотина.
 Кад удари гарза на коњике,
 Ко гледаше, свак рећи могаше,
 Потинуће гарза од коњика,
 Али, браћо, није но гледају,
 Но по срећи и божијој помоћи.
 Кад удари гарза на коњике,
 Предвојише на двоје коњике,
 Подовину бјеху наћерали.
 С несрећну Корјенићку жупу,
 Те се доме коњи и јунаци,
 Седамдесет глава појеконше,
 А толико хата ухватише.
 Они полу у табор гоњаху,
 А за њима силан поше Ђуро
 На његову широку дорину.
 Он сијече на буљуке Турке,
 До табора Турке договаше.
 Дочека га отац од топова,
 Те потибе силан поше Ђуро,
 Свој се гарзи крила уломаше.
 Док загреје муња од облака,
 То не сину муња од облака,
 Но војвода Мирко од Средњака,

Удараше на топове снажно,
 На топове и на тонакране,
 На тумбаре и често чадорје.
 Кад се наша на невољи нађе,
 Удрише му писке у солдате:
 „Савијте се у тумбар, солдати,
 „Ево Мирка и његове војске,
 „Сад ће наша топове отети,
 „Да велики лагум закопамо,
 „Да његову војску лагумамо.“
 Али се срећа догодила Мирку,
 У војсци му војника бијаше
 Који су му у Стамбоду били,
 Разумију што говоре писке,
 Они трче, кажу команданту:
 „Не за Бога, господине Мирко,
 „Разумјесмо што говоре, писке,
 „Савијте се у табор солдати,
 „Да велики лагум закопају,
 „Сад ће нашу лагумати војску.“
 Кад разумје Петровићу Мирко,
 Глаз учини међу Црногорце:
 „Похватајте метеризе тврде,
 „Да тучемо Турке под чадорје.“
 Регулани па га послушаше,
 Похваташе метеризе тврде,
 Они тучу Турке под чадорје.
 Док увече акшам војца дође,
 Почеше се купит Црногорци,
 Војводама доносит поштење,
 И љада су глава донијели,
 Седамдесет глава нагубили,
 А толико раненије кажу.
 Имакле се војске, починуше,
 Док сриједа сванула на здравље,
 Црногорци мртве покопаше,
 Војводе се опет састапуше
 Раненике дома оправаше,
 На Омутић планину крјаву,
 Стадоше се Срби разговарат:
 „Како ћемо Турцама ударити
 „И каревој сили одољети?“
 Стари Машан ријеч бесјеђаше:
 „Не мислите, ко ће подићи,

"Но мислите, који ће добити
 "И учинит' велико поштење,
 "Помислите, браћо, на Милоша,
 "Што погibe на пољу Косову
 "За Дазара, господара свога,
 "Нигда Милош умријети неће,
 "Док је луди и овог свијета."
 А бесједи Јован кантатане:
 "О мој бабо, Вукотинћу Машо,
 "Ја ћу своју главу изгубити
 "Ја уграбит' саница барјак царски
 "За крсташа славнога Дазара."
 А' бесједи Радоњић војвода:
 "Срби браћо, да се послужамо,
 "Да на Турке снажно ударимо,
 "Не би ли нам срећа добра била,
 "Да цареву силу добијемо,
 "Господару сабљу припацемо,
 "Моја браћо, у седам краљева,
 "Да скинемо турски јарам с врата
 "Сиrotиња на Херцеговини."
 У ријечи, коју бесједили,
 Док их ситна књига допала
 Од питоме Корјеничке жупе
 Од ђетића Поповића Гаца,
 Ком падаше на ум на Косово
 И на вјечне муке од Турака:
 "Чуј, војвода, Петровићу Мирко
 "Ето на те босанског везира!
 "Индат вода на Траховац војсци,
 "Води војске четири хиљаде,
 "А ћерају ране и цебане,
 "Има пуно хиљаду комора.
 "Ако пустиш на Траховац војску,
 "Ништа моћи учинити нећеш,
 "Нето војску на Долове спремај,
 "Те чекајте босанског везира
 "Не би ли ти добра срећа била,
 "Да добијеш босанског везира,
 "Јасно ће те и те помиловат'."
 Кад разумје Петровићу Мирко,
 Он дозива Обреновић-Драга:
 "Ето тебе гарзе пет стотина,
 "Ајде, Драго, на Долове равне,

"Чекај, Драго! Турке на Долове,
 "Не би ли ти добра срећа била,
 "Да добијеш босанског везира,
 "Не пушти их ноћно у ордију,
 "Спремићу ти Филиповић-Петра,
 "За њим друга дванаес стотина,
 "Оћу сјутра кад огрије сунце."
 А у Драга поговора нема,
 Већ привати гарзе пет стотина,
 Ето Драга на Долове равне,
 Те чекаше Турке на Долове.
 Док ујутру јутро освануло
 Навалише од Клобука Турци,
 Препаде се Обреновић Драго,
 Колико је силе у Турака,
 Ама своју гарзу сокољаше:
 "Браћо гарзо, да се послушамо!
 "Из бусије Турке дочекајте,
 "Ударице, и не узмакните,
 "Боље нам је мушки погинути
 "Но се женски војводама винути."
 У ријечи коју бесједили,
 А ето ти Филиповић-Петра,
 За њим друга дванаес стотина.
 Ђе се сташе, ту се ударише,
 Из бусије Турке дочекаше,
 Низ Долове Турке наћераше.
 Ту јунаке забољеше руке,
 Низ Долове сијекући Турке,
 Иљаду су посрекли Турака,
 А иљаду отеше комора.
 А војводе боље уравнише
 Те се богу драгом помолеше,
 На четворо војску раздвојише,
 Са четири стране ударише.
 Стаже цика танкијех пушак,
 Стоји писка нож и сабиља,
 Стоји буца сјајнијех мушкета,
 Загрмљеше обоји топови,
 Земља јечи, ведро небо звечи,
 Вас Траховац тама попанула,
 Провре црна крапа под чадорје.
 Кад се вацили на невољи Турци,
 Побјекоше бијегу Клобуку,

Повезоше цареве топове,
Понијеше саница барјак царски,
Ма не даду храбри Црногорци.
Кад то виђе Петровићу Мирко,
Он у Турке коња нагоњаше,
Од бедре му сабља сијеваше,
Те сијече на буљуке Турке,
Док посјече седамнаест беге.
Све госпode од Стамбoда града,
Те освети сиња пона Бура.
А то виђе Петре Вукотићу,
Он завика Јован-капетана:
„Знаш, Јоване, то је јучер било,
„На Омутин међу војводама
„Ми смо Богу емин учинили,
„Да отмеко барјак и топове,
„Утекоше из табора Турци.
„Понијеше барјак и топове,
„Оставише табор и чадорје.“
Па у Турке загон учинио.
Од бедре му сабља сијеваше,
Те сијече Турке на буљуке.
Кад удари Петре Вукотићу,
Ка да удари Марко Краљевићу,
Он посјече дванаест тобџија,
И оте им цареве топове.
Па то Јован виђе капетане,
Он потеже сребрна аницар,
Ка да удри Реџа под крилима,
Све сијече Турске барјактаре,
Док посјече саница-барјактара,
Уграби му саница барјактарски.
А то виђе Ракоњић војвода,
Он у Турке коња нагоњаше,
С леђа чува свога команданта,
Он сијече Турке на буљуке,
Док посјече сина селиктара
За сокола цеклинског сeрдара,
А то виђе војвода Миџа,
Он у Турке коња нагоњаше.
Од бедре му сабља сијеваше,
На буљуке Турке разгоњаше,
Док посјече млада кајмакама
За свог брата Гаврила сeрдара.

А то виђе Радојев Шћепане,
У јунаку пуче срце живо,
Бе му нема протопопа Јуке.
Вијаше се научио шњиме
Сјећи Турке, а чинит' поштење,
Он потеже вожа пламеног,
Те сијече Турке на буљуке,
Док посјече дегибану царскот
За сокола протопопа Јуку.
А то виђе војвода Милићу,
Он у Турке коња нагоњаше,
Те сијече на буљуке Турке,
Док посјече Мираџа млада
За свог брата Бора кнестана.
Ма то виђе Матановић Перо,
Он у Турке коња нагоњаше,
Те сијече Турке на буљуке.
Црногорци храбри кидисали,
Те цареву силу посјекoше,
Док нагнаше пашу на Станишу.
Дочека га Копривница Станко
Са голџим ножем у рукама,
Паша му се голом сабљом брави,
Задостају седам осам рана,
Док Станиша пашу изгубио.
Иза паше потеже им рука,
А Турцима велика верука.
Од Турака дванаес хиљада,
Не утече жива пољчаника,
Да унесе кунте ни кулете,
Нето ниго дванаест стотина
До Требиња града питомог.
Слава Богу и светоме спасу!
Кад ве роди у Србију Срба.
Да освети славног Лазара,
Што погibe на пољу Косову,
До Данила Петровића књаза,
Он освети славног Лазара
На Траховцу пољу широкоме,
Док Бог даде и света Госпођа.
Те му сина круна допандула.

Родој